

(35) به‌شی کوچکردن و جه‌نگه‌کان

(1) کوچی پیغه‌مبه‌ر (e)

1105. عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: سَمِعْتُ الْبِرَاءَ بْنَ عَازِبٍ (t) يَقُولُ: جَاءَ أَبِي بَكْرٍ [الصِّدِّيقُ] (t) إِلَيَّ فِي مَنْزِلِهِ، فَاشْتَرَى مِنْهُ رَحْلاً، فَقَالَ لِعَازِبٍ: ابْعَثْ نَعِي ابْنَكَ يَحْمِلُهُ مَعِيَ إِلَى مَنْزِلِي، فَقَالَ لِي أَبِي: احْمِلْهُ، فَحَمَلْتُهُ وَخَرَجَ أَبِي مَعَهُ بِنَتَقْدُ ثَمَنَهُ، فَقَالَ لَهُ أَبِي: يَا أَبَا بَكْرٍ حَدِّثْنِي كَيْفَ صَنَعْتُمَا لَيْلَةَ سَرَيْتَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (e)؟ قَالَ: نَعَمْ، أَسْرَيْنَا لَيْلَتَنَا كُلَّهَا حَتَّى قَامَ قَائِمُ الظَّهْرِ، وَخَلَا الطَّرِيقُ لَنَا يَمْرُ فِيهِ أَحَدٌ، حَتَّى رُفِعَتْ لَنَا صَخْرَةٌ طَوِيلَةٌ لَهَا ظِلٌّ لَمْ تَأْتِ عَلَيْهِ الشَّمْسُ بَعْدَ، فَزَلْنَا عِنْدَهَا، فَأَتَيْتُ الصَّخْرَةَ فَسَوَّيْتُ بِيَدِي مَكَانًا يَنَامُ فِيهِ النَّبِيُّ (e) فِي ظِلِّهَا، ثُمَّ بَسَطْتُ عَلَيْهِ فِرْوَةً، ثُمَّ قُلْتُ: نَمَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَأَنَا أَنْفُضُ لَكَ مَا حَوْلَكَ. نَنَامُ، وَخَرَجْتُ أَنْفُضُ مَا حَوْلَهُ، فَإِذَا أَنَا بِرَاعِي غَنَمٍ مُقْبِلٍ بِغَنَمِهِ إِلَى الصَّخْرَةِ، بَرِيدٌ مِنْهَا الَّذِي أَرَدْنَا، فَلَقِيْتُهُ فَقُلْتُ: لِمَنْ أَنْتَ يَا غَلَامُ؟ فَقَالَ: لِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ لِمَدِينَةٍ، قُلْتُ [لِ:] أَفِي غَنَمِكَ لَبَنٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، [قَالَ] قُلْتُ: أَفَتَحْلُبُ لِي؟ قَالَ: نَعَمْ، نَأْخُذُ شَاةً، فَقُلْتُ لَهُ: أَنْفُضِ الضَّرْعَ مِنَ الشَّعْرِ وَالتَّرَابِ وَالْقَدَى - قَالَ: فَرَأَيْتَ لِبِرَاءٍ يَضْرِبُ بِيَدِهِ عَلَى الْأُخْرَى يَنْفُضُ - فَحَلَبُ لِي فِي قَعْبٍ مَعَهُ كَثِيبَةٌ مِنْ لَبَنٍ، نَالَ: وَمَعِيَ إِدَاوَةٌ أَرْتَوِي فِيهَا لِلنَّبِيِّ (e) لِيَشْرَبَ مِنْهَا وَيَتَوَضَّأُ، قَالَ: فَأَتَيْتُ لِنَبِيِّ (e) وَكَرِهْتُ أَنْ أَوْقِظَهُ مِنْ نَوْمِهِ، فَوَافَقْتُهُ اسْتَيْقَظَ، فَصَبَبْتُ عَلَى اللَّبَنِ مِنْ لَمَاءٍ حَتَّى بَرَدَ أَسْفَلَهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اشْرَبْ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ، قَالَ: فَشَرِبَ حَتَّى رَضِيْتُ، ثُمَّ قَالَ: ((أَلَمْ يَأْنِ لِلرَّحِيلِ)). قُلْتُ: بَلَى [يَا رَسُولَ اللَّهِ]، قَالَ: نَارْتَحِلْنَا بَعْدَمَا زَالَتْ الشَّمْسُ، وَأَتْبَعْنَا سُرَاقَةَ بْنَ مَالِكٍ، قَالَ: وَبَحْنُ فِي جِلْدٍ مِنْ لَأَرْضٍ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أُتَيْنَا، فَقَالَ: ((لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا)). فَدَعَا عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (e) فَارْتَطَمَتْ فَرْسُهُ إِلَيَّ بِطَنْهَا [أَرَى] فَقَالَ: إِنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنَّكُمْ قَدْ عَوْتُمَا عَلَيَّ، فَادْعُوا لِي، فَاللَّهُ لَكُمْ أَنْ أُرِدَّ عَنْكُمَا الطَّلَبَ، فَدَعَا اللَّهُ فَجَا، فَرَجَعَ مَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا قَالَ: قَدْ كَفَيْتُكُمْ مَا هَاهُنَا، فَلَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا رَدَّهُ، قَالَ: وَوَقَى خَا. [البخاري/ المناقب/ 3419]

(أبو إسحاق) ده‌لئ: له (البراء) كوپری (عازب) بیست (y) ده‌یوت: (أبو بكر صديق) (t) هات بۆلای باوكم له مائه‌وه، زینیکى له باوكم كرى و پيى وت:

کوره‌که‌ت بنیره له‌گه‌لمدا بۆم هه‌لبگرێ تا مائی خوومان، باوکم پیی و تم: بۆی سه‌لبگره، منیش هه‌لم گرت و باوکیشم له‌گه‌لیدا هاته‌ده‌روهه نرخه‌که‌یی یوه‌ریگرێ، باوکم پیی و تم: ئه‌ی (ابو بکر) پیم بلێ، ئه‌و شه‌وه‌ی له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوادا (E) کۆچتانه‌کرد چیتانه‌کرد؟ و تم: به‌لێ ئه‌و شه‌وه‌ی که کۆچمان کرد هه‌موو شه‌وه‌که و تاسه‌بینه‌ی نیوه رۆش ئیمه هه‌ر ریگه‌مان بری. یگه‌که چۆل بوو که‌سی پیدا نه‌ده‌ریشته تا تاشه به‌ردیکی درێژمان لێ هه‌رکه‌وت که سیبه‌ری هه‌بوو، هیشتا خووری نه‌گه‌ششتیویه، لامان دایه لای تاشه‌که، هاته‌ لای تاشه‌که و به‌ ده‌ستم شوینیکم ته‌خت کرد له‌ سیبه‌ره‌که‌یدا نا پیغه‌مبه‌ر (E) تیایدا بزه‌وی، پاشان فه‌روه‌یه‌کم له‌سه‌ری راخست، دوایی و تم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا بزه‌وه، منیش پاسه‌وانیت ده‌که‌م و چاودی‌ری هه‌رویه‌رت ده‌که‌م، (پیغه‌مبه‌ر) (E) خه‌وت منیش رۆیشتم چاودی‌ری هه‌رویه‌ره‌که‌یم ده‌کرد له‌ناکا و بینیم وا شوانیکی مه‌ر به‌ مه‌ره‌کانیه‌وه پوهه و به‌رده‌که دی، ئه‌ویش ئه‌وه‌ی لیده‌ویست که ئیمه ویستبومان، پیی گه‌شتم و و تم: کوره تۆ شوانی کییت؟ و تم: هی پیاویکی خه‌لکی مه‌دینه‌م، و تم پیی ئایا به‌ره‌کانت شیریان تیدا، و تم: به‌لێ، و تم: ئایا بری شیرم بۆ ده‌دۆشیت؟ و تم: به‌لێ مه‌ریکی گرت و، منیش پیم و تم: گوانه‌که‌ی بته‌کینه له‌ موو خوول و پیسی بو اسحاق و تم: (البراء) م بینى ئه‌م ده‌ستی ده‌دا به‌و ده‌سته‌که‌ی تری‌دا و هه‌یته‌کاند - که‌مێ شیرى دۆشیه ناو قاپیکی دارین، منیش جه‌وه‌نه‌یه‌ک ناوم پی بۆ لیم داده‌کرد بۆ پیغه‌مبه‌ر (E) تا لیبی بخواته‌وه و ده‌ست نویژی پی بگرێ - ماتمه‌وه خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (E) و حه‌زم نه‌کرد له‌ خه‌وه‌که‌ی به‌ ناگای به‌ینه‌وه، به‌لام له‌و کاته‌دا خووی به‌ ناگا هاته‌وه، له‌ ناوه‌که‌م کرد به‌سه‌ر شیره‌که‌دا هه‌تا به‌شی خواره‌وه‌ی ساردبوویه‌وه، و تم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا له‌م شیره‌ بخۆره‌وه، لیبی خواره‌وه، ئه‌وه‌نده‌ی من پیم خووش بوو پاشان نه‌رمووی: ((ئایا کاتی رۆیشتن نه‌هاتوه)) و تم: به‌لێ (ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا)، له‌ وانیه‌وه‌رۆ که‌وتینه ری، (سراقه‌ی کوری (مالک) شوینمان که‌وتبوو، ئیمه‌ش له‌ زه‌ویه‌کی ره‌قه‌مه‌نیدا بووین، ئینجا و تم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا هاتن بۆمان، نه‌رمووی: ((خه‌مت نه‌بی خامان له‌گه‌له)) پیغه‌مبه‌ری خوا (E) دوعای لیکرد هه‌ر چوار په‌لی ئه‌سه‌په‌که‌ی هه‌تا ژیر سکی نوقمی زه‌ویه‌که‌ بوون، (سراقه‌)

تی: من ده زانم که ئیوه دوعاتان لیگردوم، ئیسته دوعام بۆ بکهن، په یمانی خواتان دده منی هه رکهس به دواتاندا بیته بیگیرمه وه، پیغه مبهه (E) دوعای بۆ کرد و پرگاری بوو، گه رایه وه و بگه یشتایه به هه رکهسی پیی دهوت: ئه م بیگه یه م بۆ تاقی کردونه ته وه (خۆتان ماندوو مه کهن) وه به هه رکهس بگه یشتایه دهیگیرایه وه، (سراقه) به ئینه کهی خوی برده سه ر.

(2) جه نگی به در

1106 - عَنْ أَنَسٍ (t): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (E) شَاوَرَ حِينَ بَلَغَهُ إِقْبَالَ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: فَتَكَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ (t) فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ تَكَلَّمَ عُمَرُ (t) فَأَعْرَضَ عَنْهُ، نَقَامَ سَعْدُ بْنُ عِبَادَةَ (t) فَقَالَ: إِيَّاْنَا تُرِيدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ مَرَرْنَا أَنْ نُحْيِضَهَا الْبَحْرَ لَأَخْضَنَاهَا، وَلَوْ أَمَرْتَنَا أَنْ نَضْرِبَ أَكْبَادَهَا إِلَى بَرِكِ لَعَمَادَ لَفَعَلْنَا، قَالَ: فَتَدَبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (E) النَّاسَ، فَأَنْطَلَقُوا حَتَّى تَرَلُوا بَدْرًا، وَرَدَّتْ عَلَيْهِمْ رَوَايَا قُرَيْشٍ، وَفِيهِمْ غُلَامٌ أَسْوَدٌ لِبَنِي الْحَجَّاجِ، فَأَخَذُوهُ، فَكَانَ صَحَابَ رَسُولِ اللَّهِ (E) يَسْأَلُونَهُ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ وَأَصْحَابِهِ؟ فَيَقُولُ: مَا لِي عِلْمٌ بِأَبِي سُفْيَانَ، وَلَكِنْ هَذَا أَبُو جَهْلٍ وَعَثْبَةُ وَشَيْبَةُ وَأُمِّيَّةُ بْنُ خَلْفٍ، فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ ضَرَبُوهُ، فَقَالَ: نَعَمْ، أَنَا أُحْبِرُكُمْ، هَذَا أَبُو سُفْيَانَ، فَإِذَا تَرَكَوهُ فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: مَا لِي بِأَبِي سُفْيَانَ عِلْمٌ، وَلَكِنْ هَذَا أَبُو جَهْلٍ وَعَثْبَةُ وَشَيْبَةُ وَأُمِّيَّةُ بْنُ خَلْفٍ فِي النَّاسِ، نِإِذَا قَالَ هَذَا [أَيْضًا] ضَرَبُوهُ وَرَسُولُ اللَّهِ (E) قَائِمٌ يُصَلِّي، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ نُصِرَفَ قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَضْرِبُوهُ إِذَا صَدَقْتُكُمْ، وَتَتْرَكُوهُ إِذَا كَذَبْتُكُمْ)). نَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((هَذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ)). قَالَ: وَيَضَعُ يَدَهُ عَلَى الْأَرْضِ نَاهِنًا وَهَامُنًا، قَالَ: فَمَا مَاطَ أَحَدُهُمْ عَنْ مَوْضِعٍ يَدِ رَسُولِ اللَّهِ (E).

(انس) (t) ده لئ: کاتی پیغه مبهه ری خوا (E) هه والی گه یشتنی کاروانه کهی (ابو سفیان) ی پیگه یشت که وته راویژ کردن، (ابو بکر) قسه ی کرد، پیغه مبهه (E) پرووی لی وه رچه رخان، پاشان (عمر) (t) قسه ی کرد پرووی هویش وه رچه رخان، (سعد) کوپی (عبادة) هه ستاو وتی: نه ی پیغه مبهه ری خوا مه به ستت ئیمه یه؟ سویند بی به و که سه ی گیانی منی به ده سه ته ئه گه ر نه رمانمان پی بدهیت (به ئه سپه کانه وه) بچینه نیو چه قی ده ریا ئه وا ده چینه

ناوی، وه ئه گهر فه مانمان پی بدهیت له سکيان بدهین و بچین بۆ (برک الغماد)⁽¹⁾ لهوا ئه وه ده کهین، (انس) وتی: پیغه مبهری خوا (E) بانگی خه لکی کرد و خه لکی به پرتاو رویشتن هه تا له به در هه لیان دا، حوشره ئاو هه لگره کانی نوره ی شیش هاتن به سه ریاندا، به نده یه کی ره شتاله ی تیره ی (بنی الحجاج) یان نیدابوو، ده ست به جی گرتیان، ئینجا هاوه لانی پیغه مبهری خوا (E) که وتنه برسیار کردن لیی له باره ی أبو سفیان و هاوه لانیه وه؟ ئه ویش ده یوت: هیچ له باره ی أبو سفیان هه نازانم، به لام ئه وه (أبو جهل و عتبة و شيبه و امیه ی کوری خلف) ه که ئه وه ی وت لییاندا، ئینجا وتی: به لی، هه و التان دده می، ئه وه أبو سفیان، که وازیان لیده هیئا و پرسسیاریان لیده کرد ده یوت: هیچ له باره ی أبو سفیان هه نازانم، به لام ئه وه (أبو الجهل و عتبه و شيبه و امیه ی کوری خلف) سه ناو خه لکه که دان، که ئه وه ی ده وت لییان دها، پیغه مبهری خوایش (E) ده ستابوو نوێژی ده کرد، که ئه وه ی بیانی له نوێژه که ی سه لامی دایه وه و نه رموی: ((سویندی بی هو که سه ی گیانی منی به دسته که راستی ده وت لیتان هه دا که دروی له گه ل ده کردن وازتان لیده هیئا)) ئینجا پیغه مبهری خوا (E) نه رموی: ((ئه مه (شوینی) تیاچوونی فلانه)) لی ره وه له وی ده ستی ده خسته سه ره زهویه که، هیچ کام له و (کوژراوانه) دورنه که وتبوونه وه له شوین ده ستی پیغه مبهری خوا (E).

1107- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (T) قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (E) بُسَيْسَةَ عَيْنًا يَنْظُرُ مَا صَنَعَتْ عِبْرَ أَبِي سُفْيَانَ، فَجَاءَ وَمَا فِي الْبَيْتِ أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرِ رَسُولِ اللَّهِ (E)، قَالَ: لِمَا أَدْرِي مَا اسْتَثْنَى بَعْضُ نِسَائِهِ، قَالَ: فَحَدَّثَهُ الْحَدِيثَ، قَالَ: نَخْرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (E) فَتَكَلَّمَ فَقَالَ: ((إِنَّ لَنَا طَلِبَةَ، فَمَنْ كَانَ ظَهْرُهُ حَاضِرًا لِيُرْكَبَ مَعَنَا)). فَجَعَلَ رِجَالٌ يَسْتَأْذِنُونَهُ فِي ظَهْرَانِهِمْ فِي عُلُوِّ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ: ((لِمَا، إِلَّا مَنْ كَانَ ظَهْرُهُ حَاضِرًا)). فَأَنْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ (E) وَأَصْحَابُهُ حَتَّى سَبَقُوا الْمُشْرِكِينَ إِلَى بَدْرٍ، وَجَاءَ الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((لِمَا يُقَدِّمَنَّ أَحَدٌ بِنُكْمٍ إِلَى شَيْءٍ حَتَّى أَكُونَ أَنَا دُونَهُ)). فَدَنَا الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((قَوْمُوا إِلَيَّ جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ)). قَالَ: يَقُولُ عُمَيْرُ بْنُ الْحَمَامِ

⁽¹⁾ (برک الغماد) ناوی شویندیکه دوره، له ولاتی هجر.

لَأُنْصَارِيُّ (t): يَا رَسُولَ اللَّهِ، جِنَّةٌ عَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ؟ قَالَ: ((نَعَمْ)).
 نَالَ: بَيْحٌ بَيْحٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((مَا يَحْمِلُكَ عَلَى قَوْلِكَ بَيْحٌ بَيْحٌ)). قَالَ: لَأُ وَاللَّهِ
 يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا رَجَاءً أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِهَا، قَالَ: ((فَأَيْنَكَ مِنْ أَهْلِهَا)). فَأَخْرَجَ تَمْرَاتٍ
 مِنْ قَرْنِهِ فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنْهُنَّ، ثُمَّ قَالَ: لَنْدُنْ أَنَا حَيِّبٌ حَتَّى أَكُلَ تَمْرَاتِي هَذِهِ إِنَّهَا
 حَيَاةٌ طَوِيلَةٌ، قَالَ: فَرَمَى بِمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ التَّمْرِ، ثُمَّ قَاتَلَهُمْ حَتَّى قُتِلَ.

(انس)ی کوپی (مالک) (t) دهلی: پیغهمبهری خوا (e) (بسیسته)ی
 بهه والگری نارد تا سهیر بکات بزانی حوشره بارهه لگره کانی ابو سفیان چیان
 بهسه هاتوه، هاته وه و ماله که که سیکی تری تیذا نه بوو، جگه له پیغهمبهری
 خوا (e)، (بسیسته) هه واله که ی به پیغهمبهر گه یاند، پیغهمبهری خوا (e)
 پویشته دهر وه و که وته ناخافتن و فهرموی: ((ئیمه داخوازیه کمان هه یه و
 بوی ده چین، هه که سی و لاغه که ی ناماده یه با له گه لمان سوار بی)) هه ندی
 که س داوای مؤله تیان لیگرد تا بچن له سهرووی مه دینه وه و لاغه کان یان
 بهیننه وه، فهرموی ((نه خیر با ته نها که سی بیته که و لاغه که ی ناماده یه))
 پیغهمبهری خوا (e) و هاوه لانی پویشتن و له پیش گه یشتنی بیباوه پان
 گه یشتنه به در، دواتر بیباوه پان هاتن، پیغهمبهری خوا (e) فهرموی: ((که س
 بوی هچ شتی ده ست به کار نه بیته تا من پی نه لیم)) ئینجا بیباوه پان نزیک
 که وتنه وه، پیغهمبهری خوا (e) فهرموی، ((هه ستن بوی ده ست خستنی نه و
 بهه شته ی که پانتاییه که ی ناسمانه کان و زهوی به)) (انس) وتی: (عمیر) کوپی
 الحمام)ی انصاری (t) ده یوت: به ه به ه، پیغهمبهری خوا (e) فهرموی:
 ((چی وات لیده کات بلیته به ه، به ه)) وتی: به خوا نه ی پیغهمبهری خوا (e)
 نه نها نه وه وای لیگردم که حه ز ده که م شایسته ی نه و بهه شته بم، فهرموی:
 ((تو له خه لکی نه و بهه شته یته)). ئینجا چه ند دنکه خورمایه کی له
 نیرخانه که ی دهر هیئا و که وته خوار دنیان، پاشان وتی: نه گه ر من بژیم تا نه م
 چه ند خورمایه ده خوم به راستی نه وه ژینیکی دوور و دریزه، (انس) وتی:
 له مو نه و خورمایانه ی که پی بوون فرپی دان، پاشان جه نگا له گه ل
 بیباوه پاندا هه تا شه هید کرا.

(3) پشتگیری فریشته بو نیمانداران

1108- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (t) قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ (t) نَالًا: لَمَا كَانَ يَوْمَ بَدْرٍ، نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ (e) إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَهُمْ أَلْفٌ، وَأَصْحَابُهُ ثَلَاثُ مِائَةٍ وَتِسْعَةٌ عَشْرَ [رَجُلًا] فَاسْتَقْبَلَ نَبِيَّ اللَّهِ (e) الْقِبْلَةَ ثُمَّ مَدَّ يَدَيْهِ، فَجَعَلَ يَهْتَفُ بِرَبِّهِ: ((اللَّهُمَّ أَنْجِرْ لِي مَا وَعَدْتَنِي، اللَّهُمَّ آتِ مَا وَعَدْتَنِي، اللَّهُمَّ إِنْ تَهْلِكُ نَذَةُ الْعَصَابَةِ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ لَا تُعْبِدُ فِي الْأَرْضِ)). فَمَا زَالَ يَهْتَفُ بِرَبِّهِ، مَا دَامَ بَدْيُهُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، حَتَّى سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ مَنْكِبَيْهِ، فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ (t) فَأَخَذَ بِدَاغِهِ فَأَلْقَاهُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ، ثُمَّ التَزَمَهُ مِنْ وِرَائِهِ، وَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، كَفَاكَ شَاهِدَتِكَ رَبِّكَ فَإِنَّهُ سَيُجْزِي لَكَ مَا وَعَدَكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِذْ تَسْتَعْجِلُونَ بِكُمْ فَاغْتَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدَّكُمْ بِالْفِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ﴾ [الأنفال: 9]. فَأَمَدَهُ اللَّهُ بِالْمَلَائِكَةِ، قَالَ أَبُو زُمَيْلٍ: فَحَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَئِذٍ يَسْتَنْدُ فِي أَثَرِ رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ أَمَامَهُ، إِذْ سَمِعَ ضَرْبَةَ بِالسُّوْطِ فَوْقَهُ رَسْوَتِ الْفَارِسِ يَقُولُ: أَقْدِمْ حَيْرُومُ، فَنَظَرَ إِلَى الْمُشْرِكِ أَمَامَهُ فَحَرَّ مُسْتَقْبِيًا، نَظَرَ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ قَدْ حُطِمَ أَنْفُهُ وَشَقَّ وَجْهُهُ كَضَرْبَةِ السُّوْطِ، فَاحْضَرَ ذَلِكَ أَجْمَعُ، نَجَاءً الْأَنْصَارِيَّ فَحَدَّثَ بِذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ (e)، فَقَالَ: ((صَدَقْتَ ذَلِكَ مِنْ مَدَدِ لِسْمَاءِ الثَّالِثَةِ)). فَقَتَلُوا يَوْمَئِذٍ سَبْعِينَ، وَأَسْرُوا سَبْعِينَ. قَالَ أَبُو زُمَيْلٍ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَلَمَّا أُسْرُوا الْأَسَارِيُّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e) لِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ (t): ((مَا تَرَوْنَ فِي هَؤُلَاءِ الْأَسَارِيِّ)). فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، هُمْ بَنُو الْعَمِّ وَالْعَشِيرَةِ، رَأَى أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُمْ فِدْيَةً فَتَكُونَ لَنَا قُوَّةً عَلَى الْكُفَّارِ، فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُمْ لِلْإِسْلَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((مَا تَرَى يَا ابْنَ الْخَطَّابِ)). قُلْتُ: نَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَرَى الَّذِي رَأَى أَبُو بَكْرٍ، وَلِكِنِّي أَرَى أَنْ تُمْكِنَّا فَنَضْرِبَ أَعْنَاقَهُمْ، نَتَمَكَّنَ عَلَيَّا مِنْ عَقِيلٍ فَيَضْرِبَ عُنُقَهُ، وَتُمْكِنِي مِنْ فُلَانٍ -نَسِيبًا لِعُمَرَ- فَأَضْرِبَ مُنْقَهُ، فَإِنَّ هَؤُلَاءِ أُنْمَةُ الْكُفْرِ وَصِنَادِيدُهَا، فَهَوِيَ رَسُولُ اللَّهِ (e) مَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ لَمْ يَهُوَ مَا قُلْتُ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَدِ جِئْتُ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ (e) وَأَبُو بَكْرٍ قَاعِدَيْنِ بِيَكْيَانٍ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي مِنْ أَيِّ شَيْءٍ تَبْكِي أَنْتَ وَصَاحِبُكَ، فَإِنْ رَجَدْتُ بُكَاءَ بَكَيْتُ، وَإِنْ لَمْ أَجِدْ بُكَاءَ تَبَاكَيْتُ لِبُكَائِكُمَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((أَبْكِي لِلَّذِي عَرَضَ عَلَيَّ أَصْحَابُكَ مِنْ أَحْذِهِمُ الْفِدَاءَ، لَقَدْ عَرَضَ عَلَيَّ عَذَابُهُمْ أَدْنَى مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ)) -شَجَرَةٌ قَرِيبَةٌ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ (e)- وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿مَا

كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أُسْرَى حَتَّى يُثَخَّنَ فِي الْأَرْضِ ﴿ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿ فَكُلُوا مِمَّا نَمَتْكُمْ حَلَالًا طَيِّبًا ﴾ [الأنفال: 67-69] فَأَحَلَّ اللَّهُ الْغَنِيمَةَ لَهُمْ.

(ابن عباس) (Y) دهلی: (عمر) کوپی (خطاب) (T) بوی گیرامه و وتی: بۆژی بهدر بوو، پیغهمبهری خوا (E) سهیری بیباوه رانی کرد که ههزار کهس بوون، هاوه لانیشتی سی سهد و نۆزده کهس بوون، پیغهمبهری خوا (E) بوویکرده قیبله و پاشان ههردوو دهستی بهرز کرده وه، کهوته پارانه وه و مانا بردن بۆ پهروهردگاری: ((ئهی خواجه ئه وهی به لئنت پیدام بۆم جیبه جی بکه، ئه وهی به لئنت پیدام پیم ببه خشه، ئهی خواجه ئه گهر ئهم دهستی موسولمانانه له ناو بهیت له سهر زهویدا ناپه رسترییت)) بهردهوام دهپارایه وه و مانای بۆ پهروهردگاره کهیی دهبرد، دهستی پروو به قیبله دریژ کرد بوو، تا مهباکهی له شانی کهوته خواره وه، (ابو بکر) (t) هاته لای و عهباکهی له لگرته وه و خسته وه سهر ههردوو شانی. پاشان (ابو بکر) له داوه باوه شی بیا کرد و وتی: ئهی پیغهمبهری خوا (E) پارانه وه و داواکاریت له پهروهردگارت بهس بیت چونکه ئه وهی ئه و به لئنی پی داویت بۆت جیبه جی دهکات، ئینجا خوا (U) ئهم ئایه تهی سه ره وهی ناره خواره وه که ئهمه باناکه یه تی: ﴿یادی ئه و کاته بکه نه وه که له پهروهردگارتان دهپارانه وه و داوای بارمه تیتان لیده کرد، خوایش خیرا هات به هانانانه وه و فه رمووی به راستی من به ههزار فریشتهی تر یارمه تی و کۆمه کیتان ده کهم به شوین ئه وانی تر دا خوا بشتگیری لیده کردن به فریشته کان)) (ابو زمیل) دهلی: (ابن عباس بۆی گیرامه و وتی: له و پۆژدها پیاوی له موسلمانانه کان پای کرد به شوین یه کۆ له بیباوه راندا له پشتیه وه بوو له ناکاو له سه روویه وه گوئی له شه قه ی قامچیه که و ههنگی هه سپ سواریک بوو سواره کهش دهیوت: (حیزوم) (هه لمه ت به ره) که سهیری بیباوه ره که ی کرد له سه ر پشت کهوت، ته ماشای کرد لوتی زامدار بوه . ده موچاوی هه لداوه به هه ندازه ی بهرکه وتنی قامچیه که: هه موو ئه وانه سه وز له لگه رابوون دواپی انصاریه که هاته خزمه ت پیغهمبهری خوا (E) و ئه وهی بۆ گیرایه وه، (پیغهمبهر) فه رمووی: ((راست ده که هیت ئه وه یارمه تی و بشتگیری فریشته کانی ئاسمانی سی یه مه)).

ئەو پوژە حەفتایان کوشت و حەفتایان بە دیل گرت (لە بیباوەران)، (أبو
 یمیل) دەلی: (ابن عباس) وتی: کاتێ دیلەکانیان گرت پیغەمبەری خوا (E) بە
 (أبو بکر) و (عمر) (Y) فەرموو: ((راتان چیه دەبارە ی ئەم دیلانە)). أبو بکر
 رتی: ئەو پیغەمبەری خوا ئەوانە نامۆزا و عەشیرە تمانن وا دەبینم بە ماڵ
 بەرەللاً بکریژ تا ببینە خواوەنی هیژ بەرانبەر بە بیباوەران، بە لکو خوا
 بیدایەتیشیان بەدات بو ئیسلام، ئینجا پیغەمبەری خوا (E) فەرموو: ((ئەو
 بن الخطاب تو پات چیه)) بە خوا ئەو پیغەمبەری خوا (E) پای من وەکو
 پاکە ی أبو بکر نیە، بە لکو من رام وایە ریگەمان بەدەیت بەدیت لە گەردنیان،
 ییگە بەدەیت بە (علي) بەدات لە ملی (عقیل)، ریگە بەدەیت بەمن بەدەم لە گەردنی
 نلان - که خزمی عمر بو - چونکە ئەوانە پیشەوایانی کوفر و گەرەکانیان،
 پیغەمبەری خوا (E). حزی بەو کرد که ئەبو بەکر ووتی حزی بەو ئە کرد
 که عمر وتی، که بو سبەینی هاتەو، بینیم پیغەمبەری خوا (E) و أبو بکر بە
 جووتە دانیشتون و دەگریان، وتم: ئەو پیغەمبەری خوا (E) پیم بلی -
 ناگادارم بکه - توو هاو ئەکەت بوچ دەگریان تا ئەگەر گریانم هات دەگریم و،
 ئەگەر نەهات خۆم دەهینمە گریان بو گریانەکی ئیو، پیغەمبەری خوا (E)
 نەرموو: ((بو ئەو دەگریم که هاو ئەکانت ئەو رایەیان پیدام که فیدیه یان
 مالیان) لی بستین بە هوی ئەو و سزای هاو ئەنم نیشان درا نزیکتر لەو
 رختە)) - درەختیکی نزیک لە پیغەمبەری خوا (E) - خوی گەرەش (U) ئەم
 نایەتانی سەرەوێ ناردە خوارەو که ئەمە ماناکانیانە: ﴿بو هیچ پیغەمبەرێک
 نەبوو که دیلی هەبیت، هەتا کاتیك چاک و پایەدار و جیگیر دەبیت لەسەر
 هویدا، مەگەر کەل و پەل و شتومەکی دنیا تان دەویت؟! لە کاتی کدا خوا
 سەرفرازی ئەو جیهانی دەویت و قیامەتی مەبەستە و خوا بالادەست و دانایە
 سەرکەوتن بە نیمانداران دەبەخشیت و دانایە لە تاقیکردنەو هیاندا) خو ئەگەر
 بریارێک لە لایەن خواوە پێش نەکەوتایە (که مرؤف هەتا پەيامی خوی پینەگات
 خوا سزای نادات) لەسەر ئەو شتانی که وەرتان گرت (لەبەرەمبەر نازاد کردنی
 یلەکانەو) ئەو سزایەکی گەرەتانی تووش دەبوو، کەوابوو
 بخۆن لەو شتانی که دەستتان کەوتوو، بە حەللیکی چاک و

باک له خوا بترسن و دیندار بن، ونکه بهراستی شه و خواجه لیخوشبوو و بیهربهانه)) نینجا خوی گهوره دستکتهوتی جهنگی بو حه لال کردن.

(4) گفتوگوی پیغه مبهەر (E) له گه ل کوژراوانی به دردا

1109- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (t): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (E) تَرَكَ قَتْلِي بَدْرَ ثَلَاثًا ثُمَّ تَأَهُمْ، فَقَامَ عَلَيْهِمْ فَنَادَاهُمْ فَقَالَ: ((يَا أَبَا جَهْلَ بْنَ هِشَامٍ، يَا أُمِيَّةَ بْنَ خَلْفٍ، يَا مُثَنَّبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ، يَا شَيْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ، أَلَيْسَ قَدْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا، فَإِنِّي قَدْ وَجَدْتُ مَا وَعَدَنِي رَبِّي حَقًّا)). فَسَمِعَ عُمَرُ (t) قَوْلَ النَّبِيِّ (E)، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يَسْمَعُونَ وَأَنْتَى يُجِيبُونَ وَقَدْ جِئْتُمْ؟ قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعُ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ، وَلَكِنَّهُمْ لَا يَقْدِرُونَ أَنْ يُجِيبُوا)). ثُمَّ أَمَرَ بِهِمْ فَسَحَبُوا فَأَلْقُوا نِي قَلْبِ بَدْرٍ.

(انس) کوپی (مالک) (t) دهلی: پیغه مبهری خوا (E) سئ روژ کوژراوانی به دری به جیهیشت، پاشان هاته وه سهریان ، له سهریان وه ستاو و بانگی کردن . فهرموی: ((ئهی شه بو جهل کوپی هشام، ئهی ئومه بیهی کوپی خلف، ئهی مثنبه کوپی ربیعه، ئهی شیبهی کوپی ربیعه، ئایا ئه وهی که پهروه ردگار تان به لئینی پیدایووون دستتان که وت، بهراستی من نه وه دم دست که وت که بهروه ردگار که م به لئینی پیدابوووم)). (عمر) (t) گوپی له فهرمووده که ی پیغه مبهر (E) بوو، عهزی کرد: ئهی پیغه مبهری خوا (E) چون ده بیستن و چون وه لام دده نه وه له کاتیکدا که بوگه نیان کردوو، فهرموی: ((سویند به و که سهی گیانی منی به دهسته ئه وهی من ده یلیم ئیوه له وان باشتر نایبیستن، به لام توانایان نییه وه لام بده نه وه)). پاشان فهزمانی دا دهر باره یان و راکیشران ر خرا نه بیری به در وه.

(5) جهنگی احد

1110- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (t): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (E) أَفْرَدَ يَوْمَ أُحُدٍ فِي سَبْعَةِ بَنِ الْأَنْصَارِ وَرَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ، فَلَمَّا رَهَقُوهُ قَالَ: ((مَنْ يَرُدُّهُمْ عَلَيَّ وَلَهُ الْجَنَّةُ، أَوْ نُورِيقِي فِي الْجَنَّةِ)). فَتَقَدَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، ثُمَّ رَهَقُوهُ أَيْضًا فَقَالَ: ((مَنْ يَرُدُّهُمْ عَلَيَّ وَلَهُ الْجَنَّةُ، أَوْ: هُوَ رَفِيقِي فِي الْجَنَّةِ)). فَتَقَدَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى قَتَلَ السَّبْعَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (E) لِصَاحِبِيهِ: ((مَا أَنْصَفْنَا أَصْحَابَنَا)). [البخاري 2754- الجهاد- لبس البيضة]

(انس) ی کوپی (مالک) (t) ده لئی: پیغه مبهه (e) له گه لّ حهوت که سه پشستیان و دوو که سه له قوره یشیه کان جیا کرانه وه له روژی ئو خوددا، کاتی بیستیان هیرش بکنه سه ریان، فه رموی: ((کی ئه وانه مان له کوّل ده کاته وه ده چیتنه به ههشت (یا هاو پیمه له به ههشتا)؟ یه کیک له پشستیان کان چوو به یشه وه بویان و جهنگا ههتا کوژرا، دووباره ویستیان هیرش بکنه وه سه ریان، نه رموی: ((هه رکه سه ئه وانه مان له کوّل ده کاته وه ده چیتنه به ههشت (یا: بهاو پیمه له به ههشتا)؟ بیاریک له پشستیان کان چوو پی شه وه بویان، جهنگا هه گه لیانا ههتا کوژرا، به وشپوهیه ههتا هه ره حه وته که یان کوژران، ئینجا پیغه مبهه (e) به دوو هاو پیکه ی فه رمو: به ئینصاف نه بووین له گه لّ ناوه له کانماندا)).

(6) بریندار بوونی پیغه مبهه (e)

1111- عَنْ أَبِي حَازِمٍ: عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ يَسْأَلُ عَنْ جُرْحِ رَسُولِ اللَّهِ (e) يَوْمَ أُحُدٍ، فَقَالَ: جِرْحٌ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ (e) وَكُسِرَتْ يَبَاعِيئَتُهُ وَهَشِمَتْ الْبَيْضَةَ عَلَى رَأْسِهِ، فَكَانَتْ فَاطِمَةُ (y) -بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ (e)- تَغْسِلُ الدَّمَ، وَكَانَ عَلِيُّ [بْنِ أَبِي طَالِبٍ] (t) يَسْكُبُ عَلَيْهَا بِالْمَجْنِ، فَلَمَّا آتَتْ فَاطِمَةُ أَنْ الْمَاءَ لَمْ يَزِيدِ الدَّمَ إِلَّا كَثْرَةً، أَخَذَتْ قِطْعَةَ حَصِيرٍ فَأَحْرَقَتْهُ حَتَّى صَارَ رَمَادًا، ثُمَّ الصَّقَتْهُ بِالْجُرْحِ، فَاسْتَمْسَكَ الدَّمَ. [بخاری/ الجهاد/ 2754]

(أبو حزام) ده لئی: گوئی له (سهل) کوپی (سعد الساعدي) بوه که پرساری یکر له باری برینداری پیغه مبهه خوا (e) له روژی أحد دا، سعد وتی: ده مو چاوی پیغه مبهه خوا (e) بریندار بوو و یه کئ له چواردانه که ی پی شه وه ی شکینرا، خوده که ی سه سه ری پارچه پارچه بوو، فاطمه (y) -کچی پیغه مبهه خوا (e) - خوینه که ی ده شوژی، وه (علي) کوپی (أبو طالب) (t) ناوی ده کرد به سه ره خوینه که دا به (قه لغان)، هه ره که فاطمه بی نی که ئاوه که تا ی خوینه که زیاتر ده کات، پارچه سه سه ریکی سوتاند ههتا بویه خو له می شه، باشان لکاندی به زامه که وه، خوینه که ی وه ستایه وه.

1112 عَنْ أَنَسٍ (t): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (e) كُسِرَتْ رِبَاعِيئَتُهُ يَوْمَ أُحُدٍ، وَشَجَّ نِي رَأْسِهِ، فَجَعَلَ يَسْلُتُ الدَّمَ عَنْهُ وَيَقُولُ: ((كَيْفَ يَفْلِحُ قَوْمٌ شَجَّوا نَبِيَهُمْ، وَكُسِرُوا يَبَاعِيئَتَهُ، وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ)). فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾ [آل عمران: 128]

Comment [10]: نهم حادییه کوردیه که ی تیا نیه.

(انس) (t) ده لئی: له پوژی (أحد) دا پیغه مبهری خوا (e) یه کئی له چوارینهی [پیشه وهی شکینرا، سهری بریندار کرا، که وته سرینی خوئنه کهی سهری خوی و دهیوت: ((چون قهومی بزگار ده بی که سهری پیغه مبهره که یان شکانده بی، دانیان شکانده بی، له کاتی کدا که نه و بانگی ده کردن بۆ لای خوا)) خوی بالآ ده ست نه م نایه تهی سه ره وهی نارده خواره وه، که نه مه مانا که یه تی: ﴿تو هیچ شتیکت له کاروباری بنده کان به ده ست نییه، به لکو هه موو شت به ده ست خوا خویه تی نه گهر ته ویه و په شیمانان لئوهر بگریت یان سزا و نازاریان بدات (سه ره به سته) چونکه نه وانه سته مکارن﴾

(7) بهرگریی جبریل و میکائیل له پیغه مبهر (e)

1113- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (t) قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ يَوْمَ أُحُدٍ عَن يَمِينِ رَسُولِ اللَّهِ (e) وَعَنْ يَسَارِهِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بَيْضٌ، مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلَا بَعْدُ، يَعْنِي [جبریل و میکائیل (U)]. وَفِي رِوَايَةٍ: يُقَاتِلَانِ عَنْهُ كَأَشَدِّ الْقِتَالِ.

(سعد کوپی (ابو وقاص) (t) ده لئی: پوژی (أحد) دوو پیاوم بینی به لای است و به لای چه پی پیغه مبهری خواره (e) که پوشاکی سپیان پووشی بوو. نه له وهو پیش بینومن و نه له وهو پاشیش بینیمنه وه (واته) جبریل و میکائیل بوون سه لامی خویان لئو بییت، له ریوایه تی کدا: ده جه نگان و بهرگریان لیده کرد پور به گهرمی.

(8) توره یی خوا سه خته له سه ره نه و که سه ی

پیغه مبهری خوا (e) کوشتویه تی

1114- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (t) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَيَّ قَوْمٌ فَعَلُوا [هَذَا] بِرَسُولِ اللَّهِ (e)). وَهُوَ حِينَئِذٍ يُشِيرُ إِلَيَّ رَبَاعِيَّتِهِ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ (U) عَلَيَّ رَجُلٌ يَقْتُلُهُ رَسُولُ اللَّهِ (e) فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ)). [البخاري/ المغازي/ 3845]

(ابو هریره) (t) ده لئی: پیغه مبهری خوا (e) فه رموی: ((توره یی خوا سه خته له سه ره که سانی نه وه یان کرد به پیغه مبهری خوا (e))) له وکاته دا نامازه ی ده کرد بۆ دانی پیشه وهی خوی، پیغه مبهری خوا (e) فه رموی:

(تورپهیی خوا (L) سهخته له سه سر نه و پیاوهی که پیغه مبهری خوا (E) هیکوژی له پیناوی خوادا))

(9) نه و دهردی سه ریبهی تووشی پیغه مبهری خوا (E) بوو

له لایهن قه و مه که یه وه

1115- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) زَوْجِ النَّبِيِّ (E): أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ (E): يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمٍ أُحُدٍ؟ فَقَالَ: ((لَقَدْ لَقِيتُ بِنِ قَوْمِكَ، وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ، إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ بَالِيلِ بْنِ عَبْدِ كَلَالٍ، فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَّا مَا أَرَدْتُ، فَأَنْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِي، لَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظْلَمْتَنِي، فَتَنَظَرْتُ إِذَا فِيهَا جِبْرِيْلُ، فَنَادَانِي فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ [عَزَّ وَجَلَّ] قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا يُدَوُّ عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ، قَالَ: فَنَادَانِي مَلِكُ الْجِبَالِ وَسَلَّمْ عَلَيَّ، ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَأَنَا مَلِكُ الْجِبَالِ، وَقَدْ بَعَثْتَنِي رِبْكَ إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ، فَمَا شِئْتَ؟ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطِيقَ مَلِيهِمْ الْأَخْشَبِيِّنَ)). فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ صُلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا)). [البخاري/ بدء الخلق / 3095]

(عائشة) (Y) هاوسهری پیغه مبهر (E) به پیغه مبهری خواي (E) وت: نایا نهی پیغه مبهری خوا پوژی وات به سه ردا هاتووه که سه ختربیت له پوژی اهد؟ نه رموی: ((دهردی سهری زورم به سه رها تووه له قه و مه که ته وه، سه ختربین شت که به سه رم هاتووه لییان پوژی (العقبه) بوو، چوومه لای (ابن عبد یالیل) کوپری (عبد کلال) داواکهی جیبه جئ نه کردم، رویشتم و خه فهت دایگرتم و ناگام له خوم نه ما، تا له (قرن الثعالب)⁽¹⁾ به ناگا هاتمه وه، که سه رم به رز کرده وه، سه وریکم بینی سهیبهری بو کرده بووم، که سه یرم کرد جویره نیلی له ناودا بوو، بانگی لیکردم وتی: خواي (L) قسهی قه و مه که تی بیست که پییان وتی وتی: اوا که یان رهد کردیته وه، نه وا فریشتهی کیوه کانی بو ناردویت تا فه رمانی بییکه یت جیت دهوی پییان بکات، فریشتهی کیوه کان بانگی کردم و سه لامی یکردم، پاشان وتی: نهی محمد خوا قسهی قه و مه که تی بیست که

⁽¹⁾ قرن الثعالب: شوینیکه نزیکه مه کهه.

بیان وتی، منیش فریشتهی کیوه کانم په روه ردگار هکته ناردومی بولای تو تا چیت دهوی فه رمانم پیبکه ییت؟ نه گهر بته وی هه ردوو کیوه که ی (مه که که) هه ینمه وه یه که به سه ریاندا، پیغه مبهری خوا (e) فه رموی: ((به لکو نه وه دهوی گه خوی گه وره هه ره له پشتی خویان که سانیکیان لی دهر بهینی خوی ناک و ته نها بیه رستن و هیچ شتی نه که نه ها وه لی)).

1116. عَنْ جُنْدُبِ بْنِ سَفْيَانَ (t) قَالَ: دَمِيتَ إِصْبِعَ رَسُولِ اللَّهِ (e) فِي بَعْضِ تِلْكَ الْمَشَاهِدِ، فَقَالَ:

هَلْ أَنْتَ إِلَّا إِصْبِعُ دَمِيتَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا لَقِيتَ

[بخاری/ الجهاد/ 2648]

(جندب) کوری (سفیان) (t) ده لی: په نجه ی پیغه مبهری خوا (e) له به کی له جه ننگه کاندا خوینی لیها ت، فه رموی: ((هل انت إلا إصبع دمیت و فی سبیل الله ما لقیته))

تو ته نها په نجه یه کی خوینت لیها تو وه و له پی ناوی خوادا نه وه ت به سه رها تو وه.

1117. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (t) قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ (e) يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ رَأَى أَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابُ لَهُ جُلُوسٌ، وَقَدْ نُحِرَتْ جَزُورٌ بِالْأَمْسِ، فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ: أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَى سَلَا جَزُورِ بَنِي فُلَانٍ، فَيَأْخُذُ فَيَضَعُهُ فِي كَتْفِي مُحَمَّدٍ (e) إِذَا سَجَدَ؟ نَأْبِعَتْ أَشَقَى الْقَوْمِ فَأَخَذَهُ، فَلَمَّا سَجَدَ النَّبِيُّ (e) وَضَعَهُ بَيْنَ كَتْفَيْهِ، قَالَ: نَأْسُتُضَحِكُوا، وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَمِيلُ عَلَى بَعْضٍ، وَأَنَا قَائِمٌ أَنْظُرُ، لَوْ كَانَتْ لِي مَنَعَةٌ طَرَحْتُهُ عَنْ ظَهْرِ رَسُولِ اللَّهِ (e)، وَالنَّبِيُّ (e) سَاجِدٌ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ، حَتَّى يُطَلِّقَ إِنْسَانٌ فَأَخْبَرَ فَاطِمَةَ (y) فَجَاءَتْ وَهِيَ جُورِيَّةٌ فَطَرَحَتْهُ عَنْهُ، ثُمَّ أَقْبَلَتْ عَلَيْهِمْ تَشْتَمُهُمْ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ (e) صَلَاتَهُ رَفَعَ صَوْتَهُ ثُمَّ دَعَا عَلَيْهِمْ، وَكَانَ ذَا دَعَا دَعَا ثَلَاثًا، وَإِذَا سَأَلَ سَأَلَ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: ((اللَّهُمَّ عَلَيكَ بِقُرَيْشٍ)) ثَلَاثَ نَرَاتٍ، فَلَمَّا سَمِعُوا صَوْتَهُ ذَهَبَ عَنْهُمْ الضَّحْكُ، وَخَافُوا دَعْوَتَهُ، ثُمَّ قَالَ: ((اللَّهُمَّ عَلَيكَ بِأَبِي جَهْلٍ بْنِ هِشَامٍ، وَعُقْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ، وَشَيْبَةَ ابْنِ رَبِيعَةَ، وَالْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ، أُمِيَّةَ بِنْتُ خَلْفٍ، وَعُقْبَةَ بِنْتُ أَبِي مُعَيْطٍ...)). وَذَكَرَ السَّائِعَ وَلَمْ أَحْفَظْهُ، فَوَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا (e) بِالْحَقِّ، لَقَدْ رَأَيْتَ الَّذِينَ سَمَى صَرَغَى يَوْمَ بَدْرٍ، ثُمَّ سَحَبُوا إِلَيَّ

به شی کوچکردن و جه ننگه کان (35)

لَقَلْبِيبِ قَلْبِيبِ بَدْرٍ، قَالَ أَبُو إِسْحَقَ: الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ غَلَطَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ.
 البخاري/ الموضوع/ [237]

(ابن مسعود) (ت) ده‌لن: له کاتی‌کدا که پیغه‌مبهری خوا له په‌نای که‌عبه‌دا نوپژئی ده‌کرد، ابو جهل و چه‌ند هاوه‌لیکی دانیش‌تیبون، پوژئی پی‌شوت‌تر حوشریک سهر‌پرابوو، ابو جهل وتی: کامتان هه‌لده‌ستئی و ورگ و ریخۆله‌ی ئه‌و حوشره‌ی فلان تیره هه‌لده‌گرئ و ده‌یخاته سهر هه‌دوو شانی محمد (ع) ههر که سوچه‌ی برد؟ نه‌گبه‌تترین که‌سی قه‌ومه‌که په‌لاماری دایه و هه‌لیگرت، کاتی که پیغه‌مبهر (ع) سوچه‌ی برد خستیه نیوان هه‌ردوو شانی پیغه‌مبهر (ع)، ئینجا هه‌موو دایانه قاقای پیکه‌ئین، به جوژی که لارده‌بوونه‌وه و ده‌که‌وتن به‌سهریه‌کتیدا، منیش وه‌ستا بووم سهریم ده‌کرد، ئه‌گهر هیز و پشتیکم ببوایه نریم ددها له‌سهرپیشی پیغه‌مبهر (ع)، پیغه‌مبهریش (ع) سوچه‌ی بردبوو سهری به‌رز نه‌کرده‌وه، هه‌تا که‌سن چوو هه‌والئی دابه (فاطمه) (Y)، (فاطمه) به‌په‌له‌هات که ئه‌و کاته کچۆله‌یه‌که بوو، ریخۆله‌کانی لایردن، پاشان پرویکرده کۆمه‌له‌که و که‌وته قسه‌ی ناشیرین پی‌وتنیان، کاتئ که پیغه‌مبهر (ع) نوپژه‌که‌ی ته‌واو کرد به‌دهنگی به‌رز دوعای لی‌کردن، ههر کاتئ داخوازی ببوایه سن جار داخوازی ده‌کرد ئینجا فه‌رمووی: ((خوایه تو بچۆ به‌گژ قوره‌یشدا)) سن جار له‌سهر یه‌که، ههر که‌دهنگی پیغه‌مبهریان (ع) بیست پیکه‌نینه‌که‌یان نه‌ما، وه‌ترسان له‌دوعاکه‌ی، پاشان فه‌رمووی: ((خوایه ده‌تکه‌م به‌گژ (ابو جهل) کوپری (هشام)، وه (عتبه) کوپری (ربیع)، وه (شیبه) کوپری (ربیع) وه (ولید) کوپری (عقبه)، وه (امیه) کوپری (خلف)، وه (عتبه) کوپری (ابو معیط)...)) هه‌وته‌میشی وت که من بیرم نه‌ماوه، سویند به‌و که‌سه‌ی که محمدی (ع) به‌راستی ناردوو، له پوژئی به‌دردا هه‌موو ئه‌وانه‌م به‌کوژراوی بینئ که ناوی بردن، پاشان راکیشران بو (قلیب) بیره‌که‌ی به‌در. ابو اسحاق وتی: ولید کوپری عقبه له‌م فه‌رموده‌یه‌دا به‌هه‌له‌هاتوو، (راستیه‌که‌ی (ولید کوپری عقبه) یه‌وه‌ک هه‌شهرحی النووی دا‌هاتوو)

(10) نارامگرتنی پیغه مبه ران له سه ر نازاری قه ومه که بیان

1118. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (t) قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ع) بِحُكِيِّ نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ، وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ: ((رَبِّ غُفْرٍ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَأَيُّهُمْ لَأَيُّهُمْ لَأَيُّهُمْ)). [بخاري/ الانبياء/ 3290]

(عبدالله) كورى (مسعود) (t) دهلى: هه دهلى چاوم له پیغه مبه رى خوا (ع) به باسى پیغه مبه ريك له پیغه مبه رانى ده كرد كه قه ومه كهى لييان دابوو، له ویش خوینته كهى له ده موچاوى ده سپرى و ده یفه رموو: ((په روه ردگارم له نه ومه كه م خوښ بیه ئه وان كه سانیکن نازانن)).

(11) كوشتنى أبو جهل

1119. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (t) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) ((مَنْ يَنْظُرُ لَنَا مَا سَعَى أَبُو جَهْلٍ)). فَأَنْطَلِقَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَوَجَدَهُ قَدْ ضَرَبَهُ ابْنَا عَفْرَاءَ حَتَّى بَرَكَ، نَالَ: فَأَخَذَ بِلِحْيَتِهِ فَقَالَ: أَأَنْتَ أَبُو جَهْلٍ؟ فَقَالَ: وَهَلْ فَوْقَ رَجُلٍ قَتَلْتُمُوهُ، أَوْ قَالَ: نَتَلَّهُ قَوْمُهُ؟ قَالَ: وَقَالَ أَبُو مَجَلَزٍ: قَالَ أَبُو جَهْلٍ: فَلَوْ غَيْرَ أَكْبَارٍ قَتَلْتَنِي. [البخاري/ لمغزي/ 3745]

(انس) كورى (مالك) (t) دهلى: پیغه مبه رى خوا (ع) فه رموى: ((كى سه يريكمان بو دهكات (بزاني) أبو جهل چى ليها ت)). (ابن مسعود) پويشت و بو جهلى بيذى يه وه كه دوو كوره كهى عفراء لييان داوه و كه وتوه و له دوا به ناسه كانيدايه، (انس) وتى: راسته وخو پيشم گرت و وتم: تو (أبو جهل)؟ رتى: ئايا شانازى به سه ر كه سيكه وه ده كه يت كه ئيوه كوشتوتانه؟ (أبو مجلز) رتى: أبو جهل وتى: خوږگايه كه سى بيكوشتمايه كشتيار نه بوايه.

(12) كوشتنى (كعب) كورى (الأشرف)

1120. عَنْ جَابِرِ (t) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) ((مَنْ لِكَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ؟ نَابَهُ قَدْ آذَى اللَّهُ وَرَسُولَهُ)). فَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ (t): يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتُحِبُّ أَنْ قَتَلَهُ؟ قَالَ: ((نَعَمْ)). قَالَ: أَتُذِنُ لِي فَلَأَقُلُّ، قَالَ: ((قُلْ)). فَأَتَاهُ فَقَالَ لَهُ، وَذَكَرَ مَا بَيْنَهُمَا، وَقَالَ: إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ قَدْ آزَادَ صَدَقَةً، وَقَدْ عَنَانَا. فَلَمَّا سَمِعَهُ قَالَ: وَأَيُّضًا لِلَّهِ لَتَمَلِكُهُ. قَالَ: إِنَّا قَدْ اتَّبَعْنَاهُ الْآنَ، وَنَكَرَهُ أَنْ نَدْعَهُ حَتَّى نَنْظُرَ إِلَى أَيِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ أَمْرُهُ، قَالَ: وَقَدْ أَرَدْتُ أَنْ تُسَلِّفَنِي سَلْفًا، قَالَ: فَمَا تَرَهْنُنِي؟ [قال: مَا تُرِيدُ، نَالَ: تَرَهْنُنِي نِسَاءَكُمْ، قَالَ: أَأَنْتَ أَجْمَلُ الْعَرَبِ. أَنْرَهْنُكَ نِسَاءَنَا؟ قَالَ: لَهُ

تَرْهُونِي أَوْلَادَكُمْ، قَالَ يَسِبُّ ابْنُ أَحَدِنَا، فَيُقَالُ: رُهْنٌ فِي وَسْقَيْنِ مِنْ تَمْرٍ، وَلَكِنْ رُهْنُكَ اللَّامَةُ، يَعْنِي السَّلَاحَ، قَالَ: فَنَعَمْ، وَوَاعَدَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ بِالْحَارِثِ وَأَبِي عَبْسِ بْنِ جَبْرِ وَعَبَادِ بْنِ بَشْرٍ، قَالَ: فَجَاءُوا قَدَعَوْهُ لَيْلًا، فَتَرَلَّ إِلَيْهِمْ. قَالَ سَفِيَانُ: قَالَ نَيْرُ عَمْرٍو: قَالَتْ [لَهُ] امْرَأَتُهُ: إِنِّي لَأَسْمَعُ صَوْتًا كَأَنَّهُ صَوْتُ دَمٍ. قَالَ: إِنَّمَا هَذَا مُحَمَّدٌ [ابْنُ مَسْلَمَةَ] وَرَضِيْعُهُ وَأَبُو نَائِلَةَ، إِنَّ الْكَرِيمَ لَوْ دُعِيَ إِلَى طَعْنَةٍ لَيْلًا لَأَجَابَ. نَالَ مُحَمَّدٌ: إِنِّي إِذَا جَاءَ فَسَوْفَ أَمُدُّ يَدِي إِلَى رَأْسِهِ، فَإِذَا اسْتَمَكَنْتُ مِنْهُ فَدُونَكُمْ. نَالَ: فَلَمَّا تَرَلَّ نَزَلَ وَهُوَ مَتَوَشِّحٌ، فَقَالُوا: نَجِدُ مِنْكَ رِيحَ الطَّيِّبِ، قَالَ: نَعَمْ، تَحْتِي نَائِلَةٌ، هِيَ أَعْطَرُ نِسَاءَ الْعَرَبِ، قَالَ: فَتَأْتُنِي لِي أَنْ أَشُمَّ مِنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ فَشُمَّ، نَتَنَاوَلُ فَشَمًا، ثُمَّ قَالَ: أَتَأْتُنِي لِي أَنْ أَعُوذَ؟ قَالَ فَاسْتَمَكَنْتُ مِنْ رَأْسِهِ، ثُمَّ قَالَ: وَنُكْمٌ، قَالَ فَفَقَتَلُوهُ. [البخاري/ المغازي/ 3811]

(جابر) (t) ده لئ: پیغه مبهری خوا (e) فهرمووی: (کئی بو (کعب) کوپری (الاشرف) بی؟) واته (کئی کعب کوپری الاشراف بو ده کوژی؟) چونکه نهو نازاری خوا و پیغه مبه ره که یی داوه. (محمد) کوپری (مسلمه) وتی: نهی پیغه مبهری خوا هه زده که یی بی کوژم؟ فهرمووی: (به لئ)). وتی: مؤله تم بده تا شتیکت له سه سر بلیم، فهرمووی: ((بلئ)) محمد هاته لای (کعب) و باس و خواسی نیوان خو یانی کرد، ئینجا وتی: به راستی نه م پیاوه خیری لیمان دهوی، له راستیدا ماندروی کردوین و زه حمه تی داوین، هه ره که (کعب) نه مهی لی بیست، وتی: به خوا و اجار لیی بی زارده بن، (محمد) وتی: ئیسته ئیمه شوینی نهو که وتووین و، هه زنا که یی وازی لی بهینین تا بزاین چاره نووسی نه م کاره ی به چی ده گات، وتی: ئیسته ده مه وی قه رزیکم بده تی، (کعب) وتی: چیم به بارمه ده ده تی؟ وتی: هه ر چیت ده وی، وتی: ژنه کانتانم بده تی به بارمه، وتی: تو جواترینی له مو عه ره بی ئایا ژنه کانتانم بخهینه بارمه تی تو؟ وتی: مندا له کانتانم به بارمه بده تی، وتی: کوپری به کی کمان جوینی پیده درئ و ده وترئ: دراوه به بارمه تی دوو بار حوشر له خورما، به لکو چه که که مان ده که یی به بارمه تی واته: چه که) وتی: زور باشه، نه مجا مه وعیدی دایه که بیته وه لای و (حارث) و بی عبس بن جبر و عباد بن شبر له گه لدا بی، وتی: به شه و هاتنه وه و بانگیان بیکرد، هاته خواره وه بولایان، سفیان وتی: جگه له عمرو وتی: ژنه که ی (پیی) وتی: من دهنگی ده بیستم وه که دهنگی خوین بی، وتی: نه وه (محمد) (کوپری

به شی کوچکردن و جه ننگه کان (35)

سلمة) به و ابو نائله ی برا شیریمه، به خشنده نه گهر به شهو بانگی لیkra به شیر
ر یم لیبی بدری ههر ده چی به دم بانگه که وه. محمد وتی: ههر که هات من
هستم دریز ده کهم بۆ سهری، ههر که توند گرتم ئیوه و ئه، کاتی (له قه لاکه)
،ابهزی، و پۆشاک جهنگی به ته وای پۆشیبوو وه چه که که ی راست و چه پ
کرد بوو به ملیدا، وتیان: بۆنی عه ترت لی به دی ده کهین، وتی: به لی، ژنه کهم
نلانه که سه، که بۆن خوشتترین ژنانی عه ره به، (محمد) وتی: مؤله تم بدهیت
بۆنیکی ئه و عه تره بکه م؟ وتی: به لی بۆنی بکه، سهری گرت و بۆنی کرد،
ووباره وتی: نایا مؤله تم بدهیت جاریکی تر بۆنت بکه م؟ جابر ده لی: نه مجاره
توند سهری گرت، پاشان وتی: دهی ئیوه و ئه، وتی: نه مجا کوشتیان.

(13) جه نگی الرقاع

1121- عَنْ أَبِي مُوسَى (t) قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (e) فِي غَزَاةٍ،
بَحْنُ سَيْتَةِ نَفَرٍ، بَيْنَنَا بَعِيرٌ نَعْتَقِبُهُ، قَالَ: فَتَقَبَّتْ أقدامنا، فَتَقَبَّتْ قَدَمَايَ وَسَقَطَتْ
ظَفَارِي، فَكُنَّا نَلْفُ عَلَى أَرْجُلِنَا الْخَرِقَ، فَسُمِّتْ غَرُوةَ ذَاتِ الرَّقَاعِ، لِمَا كُنَّا
نَعْصِبُ عَلَى أَرْجُلِنَا مِنَ الْخَرِقِ. قَالَ أَبُو بُرْدَةَ: فَحَدَّثَ أَبُو مُوسَى بِهَذَا الْحَدِيثِ ثُمَّ
كَمَرَهُ ذَلِكَ، قَالَ: كَأَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَكُونَ شَيْئًا مِنْ عَمَلِهِ أَفْشَاهُ... وَفِي رِوَايَةٍ: وَاللَّهِ
بُجْزِي بِهِ. [البخاري/ المغازي/ 3899]

(ابو موسی) (t) ده لی: له گه ل پیغه مبهری خوادا (e) پویشتی بو
جه نگیك، ئیمه شهش کهس بووین، حوشتریکمان پی بوو به نۆره سواری
ه بووین، ههر دوو پیم شهق شهق بوو بوون و نینۆکه کانم که وتیوون، په رۆمان
ه پیچا به قاچمانه وه و ده مانبه ست، ئه و جه نگی ناونرا به جه نگی (ذات
لرقاع)، چونکه ئیمه به په رۆ قاچه کانمان ده به ست، (ابو بردة) وتی: (ابو
موسی) ئه م قسه یی ده گپرایه وه پاشان به باشی نه ده زانی باسی بکات، وتی:
سه روهک به باشی نه زانیی شتی نه ینی له و کرده وه یه ی دا بووی و بیخاته
وو... وه له ریوایه تی کدا: خوا پاداشتی بداته وه له سه ری.

(14) جه نگی الأحزاب (الخلدق)

1122- عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ حُدَيْفَةَ، فَقَالَ رَجُلٌ: لَوْ
دُرِكْتُ رَسُولُ اللَّهِ (e) قَاتَلْتُ مَعَهُ وَأَبْلَيْتُ، فَقَالَ حُدَيْفَةُ: أَنْتَ كُنْتَ تَفْعَلُ ذَلِكَ؟
قَدْ رَأَيْتُنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (e) لَيْلَةَ الْأَحْزَابِ وَأَخَذْتُنَا رِيحَ شَدِيدَةٍ وَقَرَّ، فَقَالَ

سُولُ اللَّهِ (ع): ((أَلَا رَجُلٌ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ، جَعَلَهُ اللَّهُ مَعِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).
 نَسَكْنَا فَلَمْ يُجِبْهُ مِّنَّا أَحَدٌ، ثُمَّ قَالَ: ((أَلَا رَجُلٌ يَأْتِينَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ، جَعَلَهُ اللَّهُ مَعِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)). فَسَكْنَا فَلَمْ يُجِبْهُ مِّنَّا أَحَدٌ، ثُمَّ قَالَ: ((أَلَا رَجُلٌ يَأْتِينَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ، جَعَلَهُ اللَّهُ مَعِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)). فَسَكْنَا فَلَمْ يُجِبْهُ مِّنَّا أَحَدٌ، فَقَالَ: ((قُمْ يَا حُدَيْفَةُ نَاتِنَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ)). فَلَمْ أَجِدْ بُدْأً إِذْ دَعَانِي بِاسْمِي أَنْ أَقُومَ، قَالَ: ((اذهب فأتني بخبر القوم، ولا تدعهم علي)). فلما وليت من عنده، جعلت كأنما أمشي في حمام حتى أتيتهم، فرأيت أبا سفيان يصلي ظهره بالنار، فوضعت سهما في كبد القوس فأردت أن أرميه، فذكرت قول رسول الله (ع): ((ولا تدعهم علي)). لو رميته لأصبته، فرجعت وأنا أمشي في مثل الحمام، فلما أتيت فأكبرته بخبر القوم وفرغت قرت، فألبسني رسول الله (ع) من فضل عباءة كانت عليه بصلي فيها، فلم أزل نائما حتى أصبحت، [فلما أصبحت] قال: ((قم يا نومان)).

(ابراهيم التيمي) له باوكيه وه دهلي: نيمه له لاي (حذيفة) بووين، پياويك رتي: نه گهر به خزمه تي پيغهمبهری خوا (ع) بگه يشتمايه شان به شاني .هجه ننگام به هموو توانايه کم، حذيفة وتي: تو نه وهت ده کرد؟ شهوي الاحزاب نيمه له خزمه تي پيغهمبهری خوادا (ع) بووين، بايه كي توند و سه رمايه كي سهخت دايرگرتبووين نينجا پيغهمبهری خوا (ع) فهرمووی: ((شای بو پياويك .هنگوباسی نهو خه لکه م بو بهيني، خوا له پوژي قيامه تدا بيکاته هاوه لم)) نيمه بيدهنگ بووين که سيکمان وه لامي نه دايه وه، دووباره فهرمووی: ((شای بو پياويك دهنگوباسی نهو قه ومه م بو بهيني، خوا له پوژي قيامه تدا بيکاته هاوه لم)). نيمه بيدهنگ بووين که سيکمان وه لامي نه دايه وه، پاشان فهرمووی: ((شای بو پياويك دهنگوباسی نهو قه ومه م بو بهيني، خوا له پوژي قيامه تدا بيکاته هاوه لم)). هموو بيدهنگ بووين و که سيکمان وه لامي نه دايه وه، نينجا نه رمووی: ((نهی حذيفة ههسته برؤ هه والی نهو له شکره م بو بينه)). که به ناوی خومه وه بانگی کردم نيتر هيچ چاريکم نه ما که هه لنه ستم، فهرمووی: ((برؤ هه والی نهو خه لکه م بو بهينه و نه شيان شله ژيني)) ليم. هه ر که به جيم نيشت، که وتمه حالی هه روه که به ناو گه رماويکدا برؤم هه تا گه يشتمه لايان، ابو سفيان بينی که پشتی به ناگر گهرم ده کرده وه، تيريکم خسته چه قی که وانه که م ويستم بيگرمه ابو سفيان، فهرمووده که ی پيغهمبهری خوا (ع)

به شی کوچکردن و جه ننگه کان (35)

بیرکته و ته وه که فهرمووی: ((نه شیان شله ژینی لیم)) که نه گهر تیره که م تیگرتا به هم پیکا، گهرامه وه و ههروه ک به ناو گهر ماودا برۆم. هه ر که گه یشتمه وه خزمه تی دهنگوباسی خه لکه که م پیندا و که لییومه وه سه رام بۆ هاته وه، بیغه مبه ری خوا (e) به لایه کی نه و عه بایه ی که له به ریدابوو وه نوژی له سه ر ده کرد دایپوشیم، هه تا به یانی لیی نوستم، (هه ر که به یانیم لیها ت) فهرمووی: (هه سته نه ی خه والو)).

1123- عَنْ الْبِرَاءِ (t) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (e) يَوْمَ الْأَحْزَابِ يَنْقُلُ مَعَنَا لُتْرَابَ، وَلَقَدْ وَارَى اللُّرَابَ بِيَاضِ بَطْنِهِ، وَهُوَ يَقُولُ:
 ((وَاللَّهِ لَوْنَا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا
 وَأَنَا تَصَدَّقْنَا وَأَنَا صَلَّيْنَا
 فَأَنْزَلَنُ سَكِينَةً عَلَيْنَا
 قَالَ: وَرَيْمًا قَالَ:
 ((إِنَّ الْمَلَأَ قَدْ أَبَوْا عَلَيْنَا
 إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَيْنَا))

وَيَرْفَعُ بِهَا صَوْتَهُ. [البخاري/ الجهاد/ 2870]

(البراء) (t) ده لن: له پۆژی الاحزاب دا بیغه مبه ری خوا (e) له گه لماندا خو لئ ده گواسته وه، به جوژی که خو ل سپیایی سکی داپوشیبوو، نه و ده یفهرموو:

سویند به خوا به تو نه بی هیدایه تمان وهر نه ده گرت

نه خیرمان ده کرد و نه نوژمان ده کرد

ئارامی دابارینه سه رمان چونکه نه وان یاخی بوون لیمان

البراء ده لن: له وان هیه فهرموویتی:

نه وان هه یاخی بوون لیمان رازیمان نیه فیتنه گیریان

به وتنی هونراوه که دهنگی بهرز ده کرده وه.

1124- عَنْ أَنَسِ (t): أَنَّ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ (e) كَانُوا يَقُولُونَ يَوْمَ الْخُنْدَقِ:

نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدًا عَلَى الْإِسْلَامِ مَا بَقِينَا أَبَدًا
 أَوْ قَالَ: عَلَى الْجِهَادِ أَبَدًا - شَكَ حَمَادٌ - وَالنَّبِيُّ (e) يَقُولُ:

به شی کوچکردن و جه ننگه کان (35)

((اللَّهُمَّ إِنَّ الْخَيْرَ خَيْرُ الْآخِرَةِ فَأَغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ)).

[البخاري / الجهاد / 2680]

(انس) كوری (مالك) (t) دهلنی: هاوه لانی (محمد) (e) پوژی (الخدق)

هیا نووت:

نحن الذين بايعوا محمداً على الإسلام ما بقينا أبداً

ئيمه نه وانه ين په يمانمان دا به محمد له سهر ئيسلام بمينين هه تا نه به د.

يا وتي:

له سهر (جهاد) بمينين هه تا نه به د⁽¹⁾ - پيغه مبه ريش (e) ده يفه رموو:

خوايه خير و خوشي تهنه هي نه و جيهانه

ده خوش ببه له و پشتيوان و كوچبه رانه

(15) باسي بنو قريظة

1125- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (t) قَالَ: نَادَى فِينَا رَسُولُ اللَّهِ (e) يَوْمَ نَصْرَفَ عَنِ الْأَحْزَابِ أَنْ: ((لَا يُصَلِّينَ أَحَدٌ الظُّهْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ)). فَتَخَوَّفَ نَاسٌ فَوْتِ الْوَقْتِ فَصَلُّوا دُونَ بَنِي قُرَيْظَةَ، وَقَالَ آخَرُونَ: لَا نُصَلِّي إِلَّا حَيْثُ أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ (e) وَإِنْ فَاتَنَا الْوَقْتُ. قَالَ: فَمَا عَنَّفَ وَاحِدًا مِنَ الْفَرِيقَيْنِ. [البخاري/ صلاة الخوف/ 904]

(عبدالله) كوری (عمر) (y) دهلنی: نه و پوژی كه پيغه مبه ري خوا (e) له جهنگي الاحزاب گه پرايه وه بانگي كردين و فه رمانی پيداين كه: ((با هيچ كهس نويزي نيوهرؤ نه كات له بني قريظة نه بي)). هه ندئ كهس ترسان له وه كه كاته كه بگوزهرئ پيش نه وه ي بگه نه (بني قريظة) نويزيان كرد، كه سانئكي تر تيان: ئيمه نويز ناكه ين تا نه گه ينه نه و شوينه كه پيغه مبه ري خوا (e) نه رمانی پيداوين با كاته كه شمان له ده ست بچئ (عبدالله) وتي: پيغه مبه ري خوا (e) هيچ يه كئ له و دوو گروپه ي سهرزه نشت نه كرد.

⁽¹⁾ حماد كوری سلمة يه كيك له ريوايهت كه راني فه رموو ده كه يه. گومانی هه يه دهلنی له وانه يه (انس) وتي تي.

(16) جه نگی ذي قرد

1126- عَنْ إِيَّاسُ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي (t) قَالَ: قَدِمْنَا الْحَدِيثِيَّةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ع) وَنَحْنُ أَرْبَعٌ عَشْرَةَ مِائَةً، وَعَلَيْهَا خَمْسُونَ شَاةً لَنَا تُرْوِيهَا، قَالَ: نَقَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) عَلَى جَبَا الرُّكْبَةِ، فِيمَا دَعَا وَإِمَّا بَصَقَ فِيهَا، قَالَ: فَجَاشَتْ، نَسَقَيْنَا وَاسْتَقَيْنَا، قَالَ: ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ع) دَعَانَا لِلْبَيْعَةِ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ، نَالَ: فَبَايَعْتُهُ أَوَّلَ النَّاسِ، ثُمَّ بَايَعَ وَبَايَعَ، حَتَّى إِذَا كَانَ فِي وَسْطِ مِنَ النَّاسِ قَالَ: (بَايَعَ يَا سَلَمَةُ)). قَالَ: قُلْتُ: قَدْ بَايَعْتُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي أَوَّلِ النَّاسِ، قَالَ: (وَأَيْضًا)). قَالَ: وَرَأَيْتِي رَسُولُ اللَّهِ (ع) عَزَلًا -يَعْنِي لَيْسَ مَعَهُ سِلَاحٌ- قَالَ: نَأْطِئَانِي رَسُولُ اللَّهِ (ع) حَجَفَةً أَوْ دَرَقَةً، ثُمَّ بَايَعَ، حَتَّى إِذَا كَانَ فِي آخِرِ النَّاسِ نَالَ: ((أَنَا تَبَايَعْتُ يَا سَلَمَةُ)). قَالَ: قُلْتُ: قَدْ بَايَعْتُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي أَوَّلِ النَّاسِ، وَفِي أَوْسَطِ النَّاسِ، قَالَ: ((وَأَيْضًا)). قَالَ: فَبَايَعْتُهُ الثَّلَاثَةَ، ثُمَّ قَالَ لِي: (يَا سَلَمَةُ أَيْنَ حَجَفَتُكَ -أَوْ دَرَقَتُكَ- الَّتِي أُعْطَيْتُكَ)). قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَبَيْتِي عَمِّي عَامِرَ عَزَلًا فَأَعْطَيْتُهُ إِيَّاهَا. قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (ع)، وَقَالَ: (إِنَّكَ كَالَّذِي قَالَ الْأَوَّلُ: اللَّهُمَّ أَبْغِنِي حَبِيبًا هُوَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي)). ثُمَّ إِنَّ لِمُشْرِكِينَ رَأْسُلُونَا الصُّلْحَ حَتَّى مَشَى بَعْضُنَا فِي بَعْضٍ وَأَصْطَلَحْنَا، قَالَ: وَكُنْتُ نَبِيعًا لَطَلْحَةَ بْنِ عَبِيدِ اللَّهِ، أَسْقَى فَرَسَهُ وَأَحْسَهُ، وَأَخْدُمُهُ وَأَكُلُ مِنْ طَعَامِهِ، تَرَكْتُ أَهْلِي وَمَالِي مَهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ (ع)، قَالَ: فَلَمَّا أَصْطَلَحْنَا نَحْنُ أَهْلُ مَكَّةَ وَآخِطَلَطُ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ أَتَيْتُ شَجَرَةَ، فَكَسَحْتُ شَوْكَهَا فَأَصْطَلَجْتُ فِي صُلْحِهَا، قَالَ: فَأَتَانِي أَرْبَعَةٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ، فَجَعَلُوا يَقْعُونَ فِي رَسُولِ اللَّهِ (ع)، فَأَبْغَضْتُهُمْ فَتَحَوَّلْتُ إِلَى شَجَرَةٍ أُخْرَى، وَعَلَّقُوا سِلَاحَهُمْ وَأَصْطَلَجُوا، نَبِينِمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ نَادَى مُنَادٍ مِنْ أَسْفَلِ الْوَادِي: يَا لِلْمُهَاجِرِينَ قَتَلَ ابْنُ رُنَيْمٍ. نَالَ: فَآخْطَرْتُ سَيْفِي، ثُمَّ شَدَدْتُ عَلَى أَوْلِيكَ الْأَرْبَعَةَ وَهُمْ رُقُودٌ، فَأَخَذْتُ سِلَاحَهُمْ نَجَعَلْتُهُ ضِعْفًا فِي يَدِي، قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ وَالَّذِي كَرَّمَ وَجْهَ مُحَمَّدٍ (ع) لَأُيْرِفَعُ أَحَدًا بِحُكْمِ رَأْسِهِ إِلَّا ضَرَبْتُ الَّذِي فِيهِ عَيْنَاهُ، قَالَ: ثُمَّ جِئْتُ بِهِمْ أَسُوقَهُمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ع)، قَالَ: وَجَاءَ عَمِّي عَامِرٌ بِرَجُلٍ مِنَ الْعَبِلَاتِ يُقَالُ لَهُ مَكْرَزٌ، يَقُودُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ع) عَلَى فَرَسٍ مُجَفَّفٍ فِي سَبْعِينَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ (ع)، فَقَالَ: ((دَعُوهُمْ يَكُنْ لَهُمْ بَدْءُ الْفُجُورِ وَتِنَاهُ)). فَعَقَا عَنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (ع)، أَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ

ظَفَرُكُمْ عَلَيْهِمْ ﴿۱﴾ الْآيَةَ كُلَّهَا، قَالَ: ثُمَّ خَرَجْنَا رَاجِعِينَ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَتَزَلْنَا مَنْزِلًا،
 بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَنِي لَحْيَانَ جَبَلٌ وَهُمْ الْمُشْرِكُونَ، فَاسْتَعْفَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لِمَنْ رَقِيَ
 مَذَا الْجَبَلِ اللَّيْلَةَ كَأَنَّهُ طَلِيعَةٌ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) وَأَصْحَابِهِ، قَالَ سَلَمَةُ: فَرَقِيتُ تِلْكَ
 لِلَّيْلَةِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَدَمْنَا الْمَدِينَةَ فَبِعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِظَهْرِهِ مَعَ رِبَاحٍ
 فَلَامَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَأَنَا مَعَهُ، وَخَرَجْتُ مَعَهُ بِفَرَسٍ طَلْحَةَ أُنْدِيهِ مَعَ الظَّهْرِ، فَلَمَّا
 صَبَحْنَا إِذَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْفَزَارِيُّ قَدْ أَغَارَ عَلَى ظَهْرِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَاسْتَأْقَهُ
 جَمْعٌ، وَقَتَلَ رَاعِيَهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رِبَاحُ خُذْ هَذَا الْفَرَسَ فَأَبْلِغْهُ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ
 اللَّهِ، وَأَخْبِرْ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّ الْمُشْرِكِينَ قَدْ أَغَارُوا عَلَى سَرْحِهِ، قَالَ: ثُمَّ قُمْتُ
 عَلَى أَكْمَةٍ فَاسْتَقْبَلْتُ الْمَدِينَةَ، فَتَادَيْتُ ثَلَاثًا: يَا صَبَاحَاهُ! ثُمَّ خَرَجْتُ فِي أَثَارِ
 لِقَوْمِ أَرْمِيهِمُ بِالنَّبِيلِ، وَارْتَجِرُ أَقُولُ: أَنَا ابْنُ الْأَكْوَعِ وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضْعِ فَأَلْحَقُ رَجُلًا
 مِنْهُمْ فَأَصُكُ سَهْمًا فِي رِجْلِهِ حَتَّى خَلَصَ نَصْلُ السَّهْمِ إِلَى كَتْفِهِ، قَالَ: قُلْتُ:
 خُذْهَا وَأَنَا ابْنُ الْأَكْوَعِ وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضْعِ، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا زِلْتُ أَرْمِيهِمْ وَأَعْرِبُهُمْ،
 نَازِدًا رَجَعَ إِلَيَّ فَارِسٌ أَتَيْتُ شَجْرَةَ فَجَلَسْتُ فِي أَصْلِهَا، ثُمَّ رَمَيْتُهُ فَعَقَرْتُ بِهِ، حَتَّى
 ذَا تَضَائِقِ الْجَبَلِ فَدَخَلُوا فِي تَضَائِقِهِ عَلَوْتُ الْجَبَلِ، فَجَعَلْتُ أُرْدِيهِمْ بِالْحِجَارَةِ،
 نَالَ: فَمَا زِلْتُ كَذَلِكَ أَتْبِعُهُمْ حَتَّى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ بَعِيرٍ مِنْ ظَهْرِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)
 لَنَا خَلْفَتُهُ وَرَاءَ ظَهْرِي، وَخَلَوُا بَيْنِي وَبَيْنَهُ، ثُمَّ أَتْبَعْتُهُمْ أَرْمِيهِمْ حَتَّى الْقَوْلَا أَكْثَرَ مِنْ
 ثَلَاثِينَ بَرْدَةً وَثَلَاثِينَ رُمْحًا يَسْتَحْفُونَ، وَلَمَّا يَطْرَحُونَ شَيْئًا إِنَّمَا جَعَلْتُ عَلَيْهِ أَرَامًا
 بِنِ الْحِجَارَةِ، يَعْرِفُهَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَأَصْحَابُهُ، حَتَّى أَتَوْا مَتَضَائِقًا مِنْ ثَنِيَّةٍ،
 نَازِدًا هُمْ قَدْ أَتَاهُمْ فُلَانُ بْنُ بَدْرِ الْفَزَارِيُّ: فَجَلَسُوا يَتَضَحَّوْنَ -يَعْنِي يَتَعَدَّوْنَ-
 جَلَسْتُ عَلَى رَأْسِ قَرْنٍ، قَالَ الْفَزَارِيُّ: مَا هَذَا الَّذِي أَرَى؟ قَالُوا: لَقِينَا مِنْ هَذَا
 لَبِيرٍ، وَاللَّهِ مَا فَارَقْنَا مِنْذُ غَلَسَ يَرْمِينَا حَتَّى انْتَرَعَ كُلُّ شَيْءٍ فِي أَيْدِينَا، قَالَ:
 نَلِيقُمْ إِلَيْهِ نَفَرٌ مِنْكُمْ أَرْبَعَةٌ، قَالَ: فَصَعِدَ إِلَيَّ مِنْهُمْ أَرْبَعَةٌ فِي الْجَبَلِ، قَالَ: فَلَمَّا
 مَكَّنُونِي مِنَ الْكَلَامِ، قَالَ: قُلْتُ: هَلْ تَعْرِفُونِي؟ قَالُوا: لَمْ نَرْنَا، وَمَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: أَنَا
 سَلَمَةُ بْنُ الْأَكْوَعِ، وَالَّذِي كَرَّمَ وَجْهَهُ مُحَمَّدٌ (ﷺ) لَمْ أَطْلُبْ رَجُلًا مِنْكُمْ إِلَّا أَنْدَرَكْتُهُ،
 لَمْ يَطْلُبْنِي رَجُلٌ مِنْكُمْ فَيُدْرِكْنِي، قَالَ أَحَدُهُمْ: أَنَا أَظُنُّ، قَالَ: فَارْجِعُوا، فَمَا بَرِحْتُ
 نَكَانِي حَتَّى رَأَيْتُ فَوَارِسَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) يَتَخَلَّلُونَ الشَّجَرَ، قَالَ: فَإِذَا أَوْلَهُمْ
 لِأَحْرَمِ الْأَسَدِيِّ عَلَى إِشْرِهِ أَبُو قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيُّ، وَعَلَى إِشْرِهِ الْمُقَدَّادُ بْنُ الْأَسْوَدِ
 لِكُنْدِيِّ (Y) قَالَ: فَأَخَذْتُ بَعْدَانَ الْأَحْرَمِ، قَالَ فَوَلَّوْا مُدْبِرِينَ، قُلْتُ: يَا أَحْرَمُ

حَدَرَهُمْ، لَأ يَقْتَطَعُوكَ حَتَّى يَلْحَقَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) وَأَصْحَابُهُ، قَالَ: يَا سَلْمَةَ إِنَّ كُنْتُ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتَعْلَمُ أَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَالنَّارَ حَقٌّ، فَلَا تَحُلْ بَيْنِي بَيْنَ الشَّهَادَةِ، قَالَ: فَخَلَيْتُهُ، فَالْتَقَى هُوَ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، قَالَ: فَعَقَرَ بَعِيدَ الرَّحْمَنِ نَرَسَهُ، وَطَعَنَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَقَتَلَهُ، وَتَحَوَّلَ عَلَى فَرَسِهِ، وَلَحِقَ أَبُو قَتَادَةَ فَارَسُ رَسُولِ اللَّهِ (ع) بَعِيدَ الرَّحْمَنِ فَطَعَنَهُ فَقَتَلَهُ فَوَالَّذِي كَرَّمَ وَجْهَ مُحَمَّدٍ (ع) تَبِعَهُمْ أَعْدُو عَلَى رَجُلِي حَتَّى مَا أَرَى وَرَائِي مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ (ع) وَلَا غُبَارِهِمْ شَيْئًا، حَتَّى يَعْدِلُوا قَبِيلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى شَعْبٍ فِيهِ مَاءٌ يُقَالُ لَهُ، ذُو قَرْدٍ، يَشْرَبُوا مِنْهُ وَهُمْ عَطَاشٌ، قَالَ: فَتَنظَرُوا إِلَيَّ أَعْدُو وَرَاءَهُمْ، فَخَلَيْتُهُمْ عَنْهُ -يَعْنِي جَلِيَّتُهُمْ عَنْهُ- فَمَا ذَاقُوا مِنْهُ قَطْرَةً، قَالَ: وَيَخْرُجُونَ فَيَسْتَنْدُونَ فِي ثَنِيَّةٍ، قَالَ: نَأَعْدُو فَالْحَقُّ رَجُلًا مِنْهُمْ، فَاصْكُهُ بِسَهْمٍ فِي بُغْضِ كَتْفِهِ، قَالَ: قُلْتُ: خُذْهَا وَأَنَا بَيْنَ الْأَكْوَحِ وَالْيَوْمِ يَوْمِ الرُّضْعِ. قَالَ: يَا تَكَلِّتُهُ أُمُّهُ أَكْوَعُهُ بِكَرَّةٍ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ يَا مَدُو نَفْسِهِ أَكْوَعُكَ بِكَرَّةٍ، قَالَ: وَأَرْدُوا فَرَسَيْنِ عَلَى ثَنِيَّةٍ، قَالَ: فَجِئْتُ بِهِمَا سَوْقَهُمَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ع)، قَالَ: وَلَحِقَنِي عَامِرٌ بِسَطِيحَةٍ فِيهَا مَدَقَّةٌ مِنْ لَبِنٍ سَطِيحَةٍ فِيهَا مَاءٌ، فَتَوَضَّأْتُ وَشَرِبْتُ، ثُمَّ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ع) وَهُوَ عَلَى الْمَاءِ لَدِي حَلَاتُهُمْ عَنْهُ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ (ع) قَدْ أَخَذَ تِلْكَ الْإِبِلَ، وَكُلَّ شَيْءٍ اسْتَنْقَذْتُهُ مِنْ الْمُشْرِكِينَ، وَكُلَّ رُمْحٍ وَبُرْدَةٍ، وَإِذَا بِلَالٌ نَحَرَ نَاقَةً مِنَ الْإِبِلِ الَّتِي اسْتَنْقَذْتُ مِنْ لِقَوْمٍ، وَإِذَا هُوَ يَسْتَوِي لِرَسُولِ اللَّهِ (ع) مِنْ كَيْدِهَا وَسَنَامِهَا، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خَلِنِي فَأَتَّخِبَ مِنَ الْقَوْمِ مِائَةَ رَجُلٍ فَأَتَّبِعَ الْقَوْمَ، فَلَا يَبْقَى مِنْهُمْ مُخَيَّرٌ لَأ قَتَلْتُهُ، قَالَ: فَضَحَكَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِدُهُ فِي ضَوْءِ النَّارِ، فَقَالَ: ((يَا سَلْمَةُ، أَتُرَاكَ كُنْتُ فَاعِلًا)). قُلْتُ: نَعَمْ وَالَّذِي أَكْرَمَكَ، فَقَالَ: ((إِنَّهُمْ الْآنَ يُقَرَّبُونَ فِي أَرْضِ غَطَفَانَ)). قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ غَطَفَانَ فَقَالَ: نَحَرَ لَهُمْ فَلَانٌ جَزُورًا، فَلَمَّا كَشَفُوا جِلْدَهَا رَأَوْا غُبَارًا، فَقَالُوا: أَتَاكُمُ الْقَوْمُ، فَخَرَجُوا هَارِبِينَ. فَلَمَّا صَبَحْنَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) كَانَ خَيْرٌ فُرْسَانَنَا الْيَوْمَ أَبُو قَتَادَةَ وَخَيْرُ رَجَالَتِنَا سَلْمَةُ)). قَالَ: ثُمَّ أَعْطَانِي رَسُولُ اللَّهِ (ع) سَهْمَيْنِ: سَهْمَ الْفَارِسِ وَسَهْمَ الرَّأجِلِ، نَجْمَهُمَا لِي جَمِيعًا. ثُمَّ أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللَّهِ (ع) وَرَاءَهُ عَلَى الْعَضْبَاءِ رَاجِعِينَ إِلَى الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَبَيْنَمَا نَحْنُ نَسِيرُ، قَالَ: وَكَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ لَأ يَسْبِقُ شَدًّا، نَالَ: فَجَعَلَ يَقُولُ: أَلَا مَسَابِقُ إِلَى الْمَدِينَةِ؟ هَلْ مِنْ مَسَابِقٍ؟ فَجَعَلَ يُعِيدُ ذَلِكَ، قَالَ: لَمَّا سَمِعْتُ كَلَامَهُ قُلْتُ: أَمَا تُكْرِمُ كَرِيمًا وَلَا تَهَابُ شَرِيفًا؟ قَالَ: لَأ إِلَا أَنْ يَكُونَ

رَسُولَ اللَّهِ (ع)، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي وَأُمِّي ذَرْنِي فَلَأَسَابِقَ الرَّجُلِ.
 نَالَ: ((إِنْ شِئْتُ)). قَالَ: قُلْتُ: اذْهَبْ إِلَيْكَ، وَتَنَيْتُ رَجُلِي فَطَفَرْتُ فَعَدَوْتُ، قَالَ:
 نَرِيضْتُ عَلَيْهِ شَرَفًا أَوْ شَرَفَيْنِ، أَسْتَبْقِي نَفْسِي، ثُمَّ عَدَوْتُ فِي إِشْرِهِ، فَرِيضْتُ عَلَيْهِ
 شَرَفًا أَوْ شَرَفَيْنِ، ثُمَّ إِنِّي رَفَعْتُ حَتَّى الْحَقُّ، قَالَ: فَأَصُكُهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ، قَالَ: قُلْتُ:
 نَذُ سَبَقْتُ وَاللَّهِ، قَالَ: أَنَا أَظُنُّ، قَالَ: فَسَبَقْتُهُ إِلَى الْمَدِينَةِ. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا لَيْتُنَا
 لَأَ ثَلَاثَ لَيَالٍ حَتَّى خَرَجْنَا إِلَى خَيْبَرَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ع)، قَالَ: فَجَعَلَ عَمِّي
 مَامِرٌ يَرْتَجِرُ بِالْقَوْمِ:

تَاللَّهِ لَوْ لَأَ اللَّهُ مَا اهْتَدَيْتَا   وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا
 وَنَحْنُ عَنْ فَضْلِكَ مَا اسْتَعْنَيْتَا   فَتَبَّتِ الْأَقْدَامُ إِنْ لَأَ قَيْنَا

وَأَرْزَلْنَا سَكِينَةَ عَلَيْنَا

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((مَنْ هَذَا)). قَالَ: أَنَا عَامِرٌ، قَالَ: ((غَفَرَ لَكَ رَبُّكَ)).
 نَالَ: وَمَا اسْتَغْفَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) لِإِسَانٍ يَخْصُهُ إِلَّا اسْتَشْهَدَ، قَالَ: فَنَادَى عُمَرُ
 بِنَ الْخَطَّابِ (ت) وَهُوَ عَلَى جَمَلٍ لَهُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَوْ لَأَ مَا مَتَّعْتَنَا بِعَامِرٍ، قَالَ: فَلَمَّا
 نَدِمْنَا خَيْبَرَ قَالَ: خَرَجَ مَلِكُهُمْ مَرْحَبٌ يَخْطُرُ بِسَيْفِهِ وَيَقُولُ:
 قَدْ عَلِمْتُ خَيْبَرَ أَنِّي مَرْحَبٌ شَاكِي السَّلَاحِ بَطْلٌ مَجْرَبٌ
 إِذَا الْحُرُوبُ أَقْبَلَتْ تَلَهَّبُ

قَالَ وَبَرَزَ لَهُ عَمِّي عَامِرٌ فَقَالَ:

قَدْ عَلِمْتُ خَيْبَرَ أَنِّي عَامِرٌ   شَاكِي السَّلَاحِ بَطْلٌ مَعَامِرٌ
 قَالَ: فَاحْتَلَفَا ضَرِيئَتَيْنِ فَوَقَعَ سَيْفٌ مَرْحَبٍ فِي ثُرْسِ عَامِرٍ وَذَهَبَ عَامِرٌ يَسْفُلُ
 لَهُ، فَرَجَعَ سَيْفُهُ عَلَى نَفْسِهِ فَفَطَعَ أَكْحَلَهُ، فَكَانَتْ فِيهَا نَفْسُهُ. قَالَ سَلَمَةُ: فَخَرَجْتُ
 نَائِدًا نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (ع) يَقُولُونَ: بَطْلٌ عَمَلُ عَامِرٍ، قَتَلَ نَفْسَهُ. قَالَ:
 نَأْتَيْتُ النَّبِيَّ (ع) وَأَنَا أَبْكِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَطْلٌ عَمَلُ عَامِرٍ؟ قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ (ع): ((مَنْ قَالَ ذَلِكَ)). قَالَ: قُلْتُ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِكَ. قَالَ: ((كَذَبَ مَنْ قَالَ
 ذَلِكَ، بَلْ لَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ)). ثُمَّ أَرْسَلَنِي إِلَى عَلِيٍّ (ت) وَهُوَ أَرْمَدٌ فَقَالَ: ((لَأُعْطِيَنَّ
 لِرَأْيَةِ رَجُلًا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَوْ يُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولَهُ)). قَالَ: فَأَتَيْتُ عَلِيًّا (ت)
 نَحْنْتُ بِهِ أَقْوَدُهُ وَهُوَ أَرْمَدٌ، حَتَّى أَتَيْتُ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ (ع) فَبَسَقَ فِي عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ،
 رَاعَطَاهُ الرَّأْيَةَ.

وَحَرَجَ مَرْحَبٌ فَقَالَ:

قَدْ عَلِمْتُ خَيْبِرُ أَنِّي مَرْحَبٌ
شَاكِي السَّلَاحِ بَطْلٌ مُجْرَبٌ
إِذَا الْحُرُوبُ أَقْبَلَتْ تَلَّهْبٌ

فَقَالَ عَلِيٌّ (t):

أَنَا الَّذِي سَمَّنِي أُمِّي حَيْدَرَهُ
كَلَيْتُ غَابَاتِ كَرِيهِ الْمُنْظَرَهُ

أَوْفِيهِمْ بِالصَّاعِ كَيْلَ السُّنْدَرَهُ

قَالَ: فَضْرَبَ رَأْسَ مَرْحَبٍ فَقَتَلَهُ ثُمَّ كَانَ الْفُتْحُ عَلَيَّ يَدِيهِ.

(ایاس) کوپی (سَلْمَة) دهلی: باوکم (t) بوی گپرامه وه و وتی: له خزمه تی پیغه مبهری خوادا (e) گه یشتینه حوده یبیه و نیمه چوارده سه د (هزار و چوارسه د) کهس بووین، په نجا سهر مهر له سهر ناوه کهن بوون به شی نه ده کردن نیرناویان بکات، پیغه مبهری خوا (e) له سهر کوما خولی دهوری بیره که، انیشت یان دوعای کرد وه یان تفی کرده ناو بیره که، وتی: ناو هاته سهر، خومان ناومان خوارده وه و ناژه له کانیشمان لی ناودا، پاشان پیغه مبهری خوا (e) بانگی کردین بو په یمان دان له ژیر درخته که دا⁽¹⁾ له گه ل خه لکانی پیشه وه و له دستهی یه که مدا په یمانم پیدا، پاشان یه که له دوا ی یه که په یمانی به ست له گه ل خه لکه که تانیوه بوو، فهرمووی: ((ئهی سَلْمَة په یمان بده)) وتم ئهی پیغه مبهری خوا له گه ل ده ستهی یه که مدا په یمانم پیدا، فهرمووی: ((دووباره ی که ره وه))، پیغه مبهری خوا (e) که بینیمی بی چه کم قه لغانیکی پیدام، دیسانه وه دستهی کرده وه به په یمان وهرگرتن تا گه یشته کوتایی خه لکه که و دیسانه وه فهرمووی: ((ئهی سَلْمَة په یمانم پی ناده یت))، وتم ئهی پیغه مبهری خوا له گه ل ده ستهی یه که مدا په یمانم پیدا، وه له ناوهراستی خه لکه که یشتا په یمانم پیدا، فهرمووی: ((دیسانه وه))، منیش بو سئ یه م جار په یمانم پیدا، پاشان فهرمووی پیم: ((ئهی سَلْمَة کوا ئهو قه لغانهی که پیم ایت)) وتم: ئهی پیغه مبهری خوا (عامر) ی مامم گه یشت پیم و بی چه که بوو دام به، پیغه مبهری خوا (e) پیکنی و فهرمووی: ((تو وه که ئهو پیشینه ایت که تویه تی: خواجه خوشه ویستیکم بده ری له خوم خوشترم بوویت))، پاشان

⁽¹⁾ مه به ست درهختی الرضوانه.

بېياوهران نارديانە لامان بۆ ئاشتەوايى، ھەتا ھاتووچو كەوتە ئىوانمان و ئىكەوتىن، باوكم وتى: ئەو كاتە منىش پەنجەرى (طلحة) كورى (عبیداللہ) بووم ئەسپەكەيم ئاودەدا و پەنەم دەكرد (تۆزم ئى دەواراند)، خزمەتى خۆيشىم دەكرد و لە خواردنەكەيم دەخوارد، خىزان و مالى خۆم بە جېھىشتىبوو كۆچم كوردبوو بۆ لاي خوا و پېغەمبەرەكەي (ع). ھەركە ئىمە و خەلكى مەككە ئاشتەوايمان كرد ئىتر تىكەل بەيەك بووين، من ھاتمە بنى درەختىك دېرەكەكەيم سالى و لە بنى دارەكەدا پاكشام، چوار لە بېياوهرانى خەلكى مەككە ھاتنە نەنىشتەم بۆبنى درەختەكە، وتى: كەوتنە قەسەى نابەجى بە پېغەمبەرى خوا (ع)، لىيان بىزاربووم و گويزامەوہ بۆ بنى درەختىكى تر، ئەوانىش چەكەكانيان ھەلواسى (بە درەختەكەدا) و لىي پاكىشان، لە كاتىكدا كە ئەوان بەو ھالەتەدا بوون، لە خوارووى دۆلەكەوہ بانگەرەك بانگى كرد: ئۆ ھۆ. كۆچبەران (ابن زنىم) كوژرا، منىش شمشىرەكەم لەكىلان دەرھىنا و چوومە سەر ئەو چواركەسەى (لە نزيكەوہ) كە لە خەودا بوون، چەكەكانيان ھەلگرت و كرد من يەك باوہش لە دەستەدا، پاشان وتم: سویند بەو كەسەى كە پىزى بە پوخسارى محمد (ع) بەخشىوہ ھەر كەستان سەرى بەرزىكاتەوہ دەكىشم بە ناوچاوانىدا. پاشان پىشى خۆم دان و ھىنانم بۆ خزمەتى پېغەمبەرى خوا (ع)، ھەر لەو كاتەدا عامرى مامىشم پىاويكى (العبلات)⁽¹⁾ ى ھىنابوو پىي ھوترا (مىكرز) پىشى كەوتىبوو بۆ لاي پېغەمبەرى خوا (ع) بەسەر ئەسپىكەوہ بوو كە جلى زورى لەسەر بوو لەناو ھەفتاكەس لە بېياوهراندا. پېغەمبەرى خوا (ع) سەيرىكى كردن و فەرموى: ((وازيان لى بھىنە با سەرەتا و دووبارە بوونەوہى تاوانىش لەوانەوہ بى)). پېغەمبەرى خوا (ع) لىيان خۆش بوو، خواى (L) ئەم ئايەتەى سەرەوہى نارە خوارەوہ، كە ئەمە ماناكەيەتى: ﴿ھەر ئەو خوايە دەستى بېياوهرانى لە ئىوہ بەستەوہ، (نەيھىشت بە گرتاندا بىن دەستى ئىوہشى گرتەوہ دىيان و (نەيھىشت جەنگ بىت) دواى ئەوہى ئىوہى ال كرد بەسەرياندا: لەناو جەرگەى مەككە دا، خوا ھەمىشە و بەردەوام بىنايە بەوہى كە دەيكەن) پاشان گەراينەوہ بۆ مەدينە لە مەنزىلكدا دابەزىن بۆ

⁽¹⁾ العبلات: تىرەيەكە لە قورەيش.

حه وانه وه، له نیوان نیمه و (بنو لحيان) دا كه بیباوه پ بوون كه ژیک هه بوو. اینجا پیغه مبهری خوا (E) داواي لیخوشبوونی کرد بو نه و كه سهی كه نه و شه وه ده چینه سهر كه ژه كه و وهك پیشه نگیك بو پیغه مبهر (E) و هاوه لانی، سلمه ده لی: نه و شه وه دوو جار یان سی جار سهر كه و تمه سهر كه ژه كه، پاشان كه گه یشتینه وه مه دینه پیغه مبهری خوا (E) و لاغی سواری به كه بی نارد له گهل (ریاح) دا كه به رده سستی پیغه مبهری خوا (E) بوو بو (له وه) منیشی هگه لدا بوو به نه سپه كهی (طلحة) وه تا له گهل و شتره كهی پیغه مبهردا بیله و ریتم. هه ر كه به یانیمان لییویه وه (عبدالرحمن الفزاري) هه لیكوتایه سهر حوشتره كانی پیغه مبهری خوا (E) و هه موویانی راپیچ کردن و شوانه كهی كوشت، منیش یت: نهی (ریاح) نه و نه سپه بیه و بیگه یه نهره (طلحة) ی كوری (عبدالله) و، سهوال بده به پیغه مبهری خوا (E) كه بیباوه پان هه لیانكوتاه ته سهر نازده له كانی، (باوكم) وتی: پاشان هه ستام و چوومه سهر به رزاییهك و پروم کرده مه دینه و سی جار هاوارم کرد: نای هاوار بو نه م به یانیه! پاشان رویشتم ر شوین پیی بیباوه پان كه وتم و تیرم تی گرتن. به ناوازه وه ده موت: من كوری (الاکوعم) نه مپوش پوژی له ناو چوونی نه و كه سهیه به نامهردی شیری دایکی خوی مژیوه⁽¹⁾، كه ده گه یشتمه پیاو یك (له وان) تیریكم ده گرتنه باره كهی تیره كه هه سهر شانی جیگیرده بوو، ده موت ده وه ریگره له كوره كهی (الاکوع) وه له مپوش پوژی له ناو چوونی نه و كه سهیه كه به نامهردی شیری دایکی خوی مژیوه، سویند به خوا به رده وام تیرم تیده گرتن و له خویان و له نه سپه كانیانم ده كوشت، نه گهر سواریکیان بگه رایه ته وه بو م سه ننگه رم ده گرت له بن ره ختیكد او تیرم تیده گرت و نه سپه كه شم ده كوشت تا كه ژه كه به ره و ته ننگه به رایي ده چوو نه وانیش ده هاتنه ناو ته ننگه به رایي ده ربه نده كه وه منیش هه چوومه سهر چیاكه و ده كه وتمه تلور كردنه وهی به رد به سه ریاندا، هه روا به رده وام به و شیویه به دوا یانه وه بووم هه تا نه وهی خوا دروستی كرد بوو هه حوشتری سواری پیغه مبهری خوا (E) خسته مه پشته وهی خوم و، پییم به جیهیشتن، پاشان هه ر شوینیان كه وتم و تیرم تیده گرتن تازیاتر له سی عه باو

⁽¹⁾ پروانه (لسان العرب) (لابن المنظور . مادة (الرضع)

سی رَمیان فری‌دا و باری خویان سوک ده‌کرد، هەر شتیکیان فری‌بدایه له‌بەرد (قوچکه) یه‌کم له‌سەر دروست ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ری خوا (E) و هاوه‌له‌کانی ه‌یانناسیه‌وه، هه‌تا گه‌یشتنه دهریه‌ندیك له ریگه‌ی شاخه‌که‌دا، ئاله‌ویدا پیاویک به‌ناوی فلائه کوپی (بدر الفزاری) هاته لایان، دانیشتن و نانیان ده‌خوارد منیش ه‌سەر کورسیه‌ک [قوچکه‌یه‌ک] دانیشتم، (الفزاری) یه‌که وتی: ئائه‌وه که ده‌بیینم چیه؟ وتیان: ئاله‌وه‌وه توشی ناره‌حه‌تی سه‌خت هاتین، به‌خوا له تاریکایی شه‌وه‌وه لیمان جیانه‌بوه‌ته‌وه تیرمان تیده‌گریت هه‌تا هه‌رچی له‌ده‌ستماندا بوو یی سهندین، (الفزاری) یه‌که وتی: با چوار که‌ستان هه‌ستن بچن بوی، (باو‌کم) تی: چوارکه‌سیان به شاخه‌که‌دا سه‌رکه‌وتن بۆم، هه‌ر که نزیک بوونه‌وه تا جوانم ده‌نگم بیانگاتی، وتم: ئایا ده‌مناسن؟ وتیان: نه‌خیر، تو کیی‌ت؟ وتم: من (سلمة کوپی الاکوعم) سویند به‌وه که‌سه‌ی محمدی (E) ریزدار کردووه شوین ه‌ر که‌سیکتان بکه‌وم ده‌یگه‌می، هه‌ر که‌سیکیشتان شوینم بکه‌وی نامگاتی. به‌کیکیان وتی: گومان ده‌بم واییت، هه‌موو گه‌رانه‌وه، له شوینی خۆم نه‌جولام نه‌تا سواره‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوام (E) بیینی له نیوان دره‌ختکانه‌وه دهرکه‌وتن، به‌که‌م که‌سیان (الأخرم الأسدی) بوو، (أبو قتادة) ی الانصاری به شوینی‌ه‌وه بوو، به شوین نه‌وانیشدا (المقداد بن الأسود الکندی) (Y) هاتن، جله‌وی نه‌سپه‌که‌ی (الأخرم) گرت، بیباوه‌ران پشتیان هه‌لکرد و هه‌لاتن، وتم: نه‌ی الاخرم وریایان به، نه‌که‌ی دات به‌رن هه‌تا پیغه‌مبه‌ری خوا و هاوه‌لانی ده‌گه‌ن، وتی: نه‌ی (سلمة) نه‌گه‌ر باوه‌رت به خواو به رۆژی دوا‌یی هه‌یه، نه‌وه ده‌زانی که به هه‌شت استه‌و، دۆزه‌خ راسته، مه‌که‌وه‌ره نیوان من و شه‌هید بوون، لیی گه‌رام، نه‌و و (عبدالرحمن) به‌یه‌که گه‌یشتن، نه‌سپه‌که‌ی (عبدالرحمن) ی کوشت، عبدالرحمانیش ای له (أخرم) و کوشتی، چووه سه‌ر نه‌سپه‌که‌ی نه‌و، ئینجا (أبو قتادة) ی سواره‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (E) گه‌یشته (عبدالرحمن) و لیی داو کوشتی، سویند به‌وه که‌سه‌ی که ریزی به محمد (E) به‌خشیه‌وه هی‌زم دایه سه‌ر هه‌ردوو قاجم و شوینیان که‌وتم هه‌تا له‌دوامه‌وه نه‌هاوه‌لانی محمد (E) و نه‌هیچ له‌ته‌پو نۆزیانم نه‌ده‌بیینی، تاله پییش خۆر ئاوابووندا تینویان بوو لایاندا‌یه دۆلیک که‌کانیه‌کی تیدابوو بۆ ئاو خواردنه‌وه پیی ده‌وترا: (ذو قرد) که سه‌یریان کردم به‌وا‌یانه‌وه‌م. له ئاوه‌که‌م کردن- واته دوورم خستنه‌وه لیی- تامی ته‌نها

لۆپیکیان نه کرد لئی، که وتنه پۆیشتن و هه ورازه که ناره حه تی کردن، وتی: که وتمه شوینیان و هه ر که ده گه یشتم به پیاویکیان، تیریکم دهره وانه ئیسقانی سهرشانی و، دهموت: وه ریگره من کوری الاکوعم و، نه مپوش پوژی هه ناو چوونی نه و که سه یه که به نامردی شیردی دایکی خۆی مژیوه وتی: نه ی ایکت رۆرۆت بۆ بکات تو نه و اکوعه ی که له به یانیه وه به شوینمانه وه ییت؟ وتم: به لئی نه ی نه و که سه ی که دوژمنی خۆیه تی من نه و اکوعه م که له به یانیه وه به شوینته وه م، له سه ر دهره بده که دا دوو ئه سپیان به جیه یشت، پێش خۆم دان ر هه ردووکیانم هینا بۆلای پیغه مبه ری خوا (E)، (عامر) گه یشت پیم به جه وه نده که یه وه که ماستاوی تیدابوو و جه وه نده یه کی تریش که ئاوی تیدابوو نینجا، ده ست نوێژم گرت و ئاویشم خوارده وه، پاشان هاتمه خزمه تی پیغه مبه ری خوا (E) له سه نه و ئاوه دانیشتیوو که بی با وه رانم دوورخسته وه یی، بینیم وا پیغه مبه ری خوا (E) هه موو حوشتره کان هه مووشته کانی تری هه به باو رم که له بیباوه رانم سه ندبوونه وه (بلال) حوشتریک له و حوشترانه ی سه ربیره وه که له بیباوه ره کانه م سه ندبوونه وه، خه ریک بوو له جگه ر و له کوپاره که ی ده برژاند بۆ پیغه مبه ری خوا (E)، وتم: نه ی پیغه مبه ری خوا لیم گه ری با سه د پیاو له م خه لکه هه لبرژیم و شوینی بیباوه ران بکه وم، هه موویان بکوژم و که سیکیان لینه مینیتته وه هه وال بیاته وه بۆ (قه ومه که ی)، پیغه مبه ری خوا (E) پیکه نی هه تا له به ر رۆشنایی ئاکرکه دا خریکانی ده رکه وت، نینجا نه رمووی: ((نه ی سلمه، به خۆتدا راده بینی که نه وه ت بۆ ده کریت)). وتم: به لئی سویند به و که سه ی ریژی لێ گرتوویت. نینجا فه رمووی: ((ئیسته نه وان له خاکی غطفان دا میوانداریان ده کری)). له وکاته دا پیاویکی (غطفانی) هات و رتی: فلانه که سه حوشتریکی بۆ سه ربیره یون، له دوای نه وه که پیسته که یان امالی ته پوپۆرژیکیان بینی، وتیان: قه ومه که (واته موسلمانان) هاتن بۆتان، پۆیشتن و رایان کرد، که به یانیمان لیبوویه وه پیغه مبه ری خوا (E) فه رمووی: چاکترین سواره مان له م پۆژه دا (ابو قتاده) بوو، وه چاکترین جه نگاوه ری بیاده مان (سلمه) بوو)) (باوکم) وتی: پاشان پیغه مبه ری خوا (E) پشکی له سه سته وتی جه نگی پیدام: پشکی سوار و پشکی پیاده، هه ردووکیانی کرد به یه ک بۆم، نینجا پیغه مبه ری خوا (E) له پاشکۆی خۆیه وه (له سه ر حوشتره

نه له وه کهه) سواری کردم و گه پراينه وه بۆ مه دینه، له کاتی کدا که ئیمه له
 ۆیشتندا بووین، پیاویک له پشتیوانان هه بوو کهس له رۆیشتندا پیشی
 نه ده کهوت، ههر دهیوت: ئایا کهسی ههیه پیشپرکی له گه لدا بکات بۆ مه دینه؟
 ئایا کهسی ههیه پیشپرکی بکات؟ ههر نه وهی دووباره ده کرده وه، ههر که گویم
 سه قسه کانی بوو وتم: ئه ی تو ریژ له به ریژیک ناگری و سل ناکهیت له
 بیاوما قولی؟ وتی: نه خیر مه گهر نه وه کهسه پیغه مبهری خوا بییت، وتم: ئه ی
 پیغه مبهری خوا باوک و دایکم فیدات بن لیم گهری با پیشپرکی بکه م له گه ل نه وه
 بیاوه دا، فهرمووی: ((نه گهر نه ته وهی)) وتم: وا هاتم بۆ لات. ههر دوو قاچم جووت
 کرد و که وتمه بازدان و به شوینی وه بووم، یهک یا دوو ته پۆلکه خۆم داوخت،
 تا هه ناسه م سوار نه بی، پاشان که وتمه شوینی، ته پۆلکه یهک یان دوو
 ته پۆلکه ی تر خۆم لێ هیواش کرد، پاشان پییم هه لگرت و هه تا پیی
 گه یشتمه وه، ئینجا ده ستم مالی به ناو شانی دا، وتم: به خوا پییستم دایه وه
 رتی: واده بینم. وتی: له پییشیه وه گه یشتمه مه دینه وتم: به خوا سی شه وه نه بی
 نیتر له مه دینه نه ماینه وه تا چووین بۆ (خیبر) له خزمه تی پیغه مبهری خوا دا،
 عامری مام به ناو خه لکه که دا که وته وتنی ئه م شیعرانه:

تالله لولا الله ما اهدتينا   ولا تصدقنا ولا صلينا
 ونحن عن فضلك ما استغنيا   فنبت الأقدام إن لاقينا
 وانزل سكينه علينا

سویند به خوا به تۆ نه بی هیدایه تمان وه رنه ده گرت

نه خیرمان ده کردو نه نوێژمان ده کرد

ئیمه له به خشنده بی تو بی نیاز نین

دامه زراومان بکه گهر توشی دوژمن هاتین

دلئارامی و ئاسوده بی دابه زینه سه رمان

پیغه مبهری خوا (E) فهرمووی: ((نه وه کییه)). وتی: من عامرم. فهرمووی:
 ((خوا ی گه وه لیت خو ش بوو)). پیغه مبهری خوا (E) دوعای لیخو شبوونی
 به تایبه تی بۆ ههر کهس بگردایه شه هید ده بوو، وتی: (عمر) کوپی (الخطاب)
 به سه ر حو شتریکه وه بوو هاواری کرد: ئه ی پیغه مبهری خوا (E) نه گهر
 له خو شت بگردینایه به عامر (واته له ناوماندا ده ما و قسه ی خو شی بۆ

به شی گوچکردن و جه ننگه کان (35)

دهکردین، وتی: کاتی گه یشتینه (خیبر) وتی: (مرحب) ی پادشایان درچووه
 هرهوه و شمشیره که ی باده دا و دهیله راند و دهیوت:

قد علمت خیبرُ انی مَرَحَبُ   شاکی السلاح بطلُ مجربُ
 إذا الحروب اقبلت تَلَهَبُ
 خیبر ده زانی که من مرحبم

چه که که م به هیژ و تیژ و پالنه وانیکی به نه زموونم
 هه که شه هاته پیش ناگر ده گری
 ئینجا عامری مام لیی چووه پیش وتی:
 قد علمت خیبرُ انی عامرُ   شاکی السلاح بطل مغامر
 خیبر ده زانی منیش عامرم

چه که که م به هیژ و تیژ و گوینا دم و ده چه پیش
 یه کی شیریکیان بو یه کتر داهینا، شمشیره که ی مَرَحَب دای له قه لغانه که ی
 عامر و عامریش به نه نقه ست که وته لیدانی قاچ و قوی مَرَحَب، شمشیره که ی
 عامر گه رایه وه بو خوی و رهگی بالی بری (که خوینی ناوه ستیته وه) به جوژی
 که گیانی لیسه ند، (سلمة) ده لی: ئینجا چوومه ده ری، و چه ند که سیکم له
 ناوه لانی پیغه مبه ر (E) بینی ده یانوت: عامر ره نجه رُو بوو خوی خوی کوشت،
 رتی: دم به گریانه وه هانمه خزمه تی پیغه مبه ر (E) و عه رزم کرد، نه ی
 پیغه مبه ری خوا، نایا عامر ره نجه رُو بووه؟ پیغه مبه ری خوا (E) فه رموی:
 (کئی نه وه ده لی). وتم: که سانیک له هاوه لانت. فه رموی: ((هه که سی نه وه ی
 رت دروی کرد به لکو دوو قات پاداشتی هه یه)). له پاشان ناردمی بولای (علی)
 (t) که چاو ئیشه ی بوو فه رموی: ((نه م نالایه ده دم به پیاویک که خوا و
 پیغه مبه ره که ی خوش بوویت و خوا و پیغه مبه ره که یشی نه ویان خوش بویت)).
 ماتمه لای (علی) (t) ده ستم گرت هی نام که چاو ئیشه ی بوو هه تا هی نامه
 خزمه تی پیغه مبه ری خوا (E) تفی کرده هه ردوو چاوی و چاک بوویه وه، ئینجا
 نالاکه ی دایه ده ستی.

مرحب درچوو وتی:
 قد علمت خیبرُ انی مَرَحَبُ   شاکی السلاح بطلُ مجربُ
 إذا الحروب اقبلت تَلَهَبُ

به شی کوچکردن و جه ننگه کان (35)

خیبر دهزانی که من مرحیم

چه که که م به هیژ و تیژ و پال وانیکی به نه زمونم

نه گهر شه ره کان هاتنه پیش گر ده گری و به ره و پرویان ده بیته وه

ئینجا علی (t) وتی:

انا الذی سمتنی امی حیدرة کلیث غابات کره المنظره

أو فیهم بالصاع کیل السندرة

من نه و که سه م که دایکم ناوی ناوم حیدرة

وهک شیری بی شه و ام و دیمه نیکی به هه یه تم هه یه

به (مه نی) ده یانده مه وه که مه نی (سندرة) بی

(مه به سستی نه وه یه ده سستیان لی نا پاریزیت)

ئینجا دای له سه ری مَرَحَب و کوشتی، پزگار کردنی خیبر له سه ر

ه سستی نه و دابوو.

(17) نأشته وای (الحدیبیة)

1127- عَنِ الْبِرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (t) قَالَ: لَمَّا أُحْصِرَ النَّبِيُّ (e) عِنْدَ الْبَيْتِ

صَالِحِهِ أَهْلُ مَكَّةَ عَلَى أَنْ يَدْخُلَهَا فَيَقِيمَ بِهَا ثَلَاثًا، وَلَا يَدْخُلَهَا إِلَّا بِجُلْبَانَ السَّلَاحِ:

لَسَيْفٍ وَقِرَابِهِ، وَلَا يَخْرُجُ بِأَحَدٍ مَعَهُ مِنْ أَهْلِهَا، وَلَا يَمْنَعُ أَحَدًا يَمْكُتُ بِهَا مِمَّنْ كَانَ

بَعَهُ، قَالَ لِعَلِيِّ (t): ((اَكْتُبِ الشَّرْطَ بَيْنَنَا: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، هَذَا مَا

نَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ (e)). فَقَالَ لَهُ الْمُشْرِكُونَ: لَوْ نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولٌ

لِلَّهِ تَابَعْنَاكَ، وَلَكِنْ اكْتُبْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، فَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يَمْحَاهَا، فَقَالَ عَلِيُّ: لَا

إِلَّا اللَّهُ لَا أَمْحَاهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((أَرِنِي مَكَانَهَا)). فَأَرَاهُ مَكَانَهَا، فَمَحَاهَا

بِكَتَبٍ: ((ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ)). فَأَقَامَ بِهَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا أَنْ كَانَ يَوْمَ الثَّلَاثِ، قَالُوا

عَلِيُّ (t): هَذَا آخِرُ يَوْمٍ مِنْ شَرْطِ صَاحِبِكَ، فَأَمَرَهُ فَلْيَخْرُجْ. فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ، فَقَالَ:

(نَعَمْ)). فَخَرَجَ. [البخاري/ الصلح/ 2551]

(البراء) كوری (عازب) (y) ده لی: کاتی که پیغه مبه ر (e) ری لی گه ره له وه

که بچیته بو که عبه، دانیشتوانی مه که که ری که و تننامه ی نأشتیان له گه لدا مور

مرد، که (سانی داهاتو) بیته مه که وه سی روژ تیایدا بمینیته وه، به وه مرجهش

بی که نابی بچیته ناوی تا شمشیره کان له ناو کیلاندا نه بن، نابی که سی له

خه لکی مه ککه له گهال خوی بیات، نابی کهس قه دهغه بکات له مانه وه تیایدا له و
 خه لکی له گه لیدان، فهرمووی به علی (t) (مه رجه که له نیوانماندا بنووسه:
 بسم الله الرحمن الرحيم: محمد پیغه مبهری خوا له سه ره شه وه ریکه وت))
 بیباوه ره کان وتیان پیی: نه گهر بمانزانیایه که تو پیغه مبهری خوات شوینت
 هکه وتین، به لام بنووسن محمد کوپی عبدالله، فهرمانی دا به علی که (رسول
 لله) بکوژینیتته وه، علی وتی: نه به خوا نایکوژینمه وه. پیغه مبهری خوا (e)
 نه رمووی ((شوینه که یم نیشان بده)). شوینه که ی نیشان دا، به دهستی خوی
 کوژانده وه و نووسی: ((کوپی عبدالله))، سالی داهاتوو هاتنه وه، سی روژ
 مه ککه دا مایه وه، هر که روژی سی یه م هات، وتیان به علی (t) نه مړو
 وایه مین روژی مهرجی هاوه له که ته، پیی بلئی با دهریچیت، (علی) ناگاداری
 کرد، نیجا فهرمووی: ((به لئی)) و دهرچوو

1128. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (t) قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا. يُغْفِرُ لَكَ اللَّهُ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿قَوْلًا عَظِيمًا﴾ مَرَجَعَهُ مِنَ الْحَدِيثِ، وَهُمْ يُخَالِطُهُمْ لِحُرْنِ وَالْكَأْبَةِ، وَقَدْ نَحَرَ الْهَدْيَ بِالْحَدِيثِ، فَقَالَ: ((لَقَدْ أَنْزَلَتْ عَلَيَّ آيَةً هِيَ أَحَبُّ لِي مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا)).

(انس) کوپی (مالک) (t) ده لئی: له کاتی کدا شه نایه تانه ی سه ره وه
 ابه زین که شه مانا که یه تی پیغه مبهری (e) له راستی دا ئیمه
 سهرکه وتنیکی ناشکرمان پی به خشیت واته ریکه وتنی (حوده بیبه)، تا خوا له
 سه مو گوناھی رابردوو فاینده شت خوش بییت، و... تا شه به لینه له لایه ن
 خواوه دهست که وت که سه فرایه کی بیسنوورن بو ئیمانداران)) پیغه مبهری (e)
 به حوده بیبه گه رایه وه، هاوه لانیشتی خهم و خه فهت دایگرتیون، پیغه مبهری
 نوربانیه که ی له حوده بیبه سه برپی سو، فهرمووی: ((به راستی نایه تیک
 ابه زیوته سهرم شه نایه ته له هه مووی دنیا خوشه ویستره له لام)).

(18) جه ننگاوه رانی خیبر

1129. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (t) قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ (e) إِلَى خَيْبَرَ، فَفَتَحَ
 لِلَّهِ عَلَيْنَا، فَلَمْ نَعْنَمْ دَهْبًا وَلَا وَرَقًا، غَنَمْنَا الْمَتَاعَ وَالطَّعَامَ وَالثِّيَابَ، ثُمَّ انْطَلَقْنَا
 لَى الْوَادِي، وَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ (e) عَبْدٌ لَهُ وَهَبَهُ لَهُ رَجُلٌ مِنْ جَدَامٍ، يُدْعَى رِقَاعَةَ
 بْنِ زَيْدٍ مِنْ بَنِي الضَّبْيِيِّ، فَلَمَّا نَزَلْنَا الْوَادِي قَامَ عَبْدُ رَسُولِ اللَّهِ (e) يَحُلُّ رَحْلَهُ

نُرْمِي بِسَهْمٍ، فَكَانَ فِيهِ حَتْفُهُ، فَقُلْنَا: هَنِيئًا لَهُ الشَّهَادَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((كَلَّا وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، إِنَّ الشَّمْلَةَ لَتَلْتَهَبُ عَلَيْهِ نَارًا، أَخَذَهَا بِنِ الْغَنَائِمِ يَوْمَ خَيْبَرَ لَمْ تُصِيبْهَا الْمَقَاسِمُ)). قَالَ: فَفَزَعَ النَّاسُ، فَجَاءَ رَجُلٌ بِشِرَاكِ وَشِرَاكَيْنِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَبْتَ يَوْمَ خَيْبَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (E): (شِرَاكِ مِنْ نَارٍ. أَوْ: شِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ)). [البخاري/ المغازي / 3993]

(أبو هريرة) (t) دهلی: له خزمه تی پیغه مبهری خوادا (E) رویشتین بو خیر، خوی گه وره سه رکه وتووی کردین، ده سته که وتی جه نگیمان نالتون و زیو نه بوو، به لکو ده سته که وتان شمه که و خوارده مهنی و پو شاک بوو، پاشان ده رچووین به ره و دوله که، پیغه مبهری خوا (E) به نده یه کی له گه لدا بوو که بیاوکی (جذام) ی پیی به خشیبوو، (به نده که) ناوی (رفاعة) کوپی (زید) له (بني الضبيب)، کاتی دابه زینه دوله که به نده که ی پیغه مبهری خوا (E) خه ریکی داگرتنی باره که ی بوو، تیریکی تیگرا و، بوه هو ی مردنی، ئیمه ش رتمان: شهید بوونی پیروژ بیت شه ی پیغه مبهری خوا، پیغه مبهری خوا (E) نه رموی: ((نه خیر و سویند بی بهو که سه ی گیانی (محمد) به ده سته ی تی، نه و پو شاکه ی که له به ریدایه ده بیته ناگر و گر ده گری به سه ریدا، روژی خیر له نیو ده سته که وته کانی جه ننگدا هه لیگرتوه و به ربه شکردن نه که وتوه))، خه لکی شله ژان و پیاوک به قایشیک یان دوو قایشه وه هات و وتی: شه ی پیغه مبهری خوا له مسم له روژی خیردا هه لیگرتوه. پیغه مبهری خوایش (E) فه رموی: (قایشیک له ناگر، یان دوو قایش له ناگر)).

(19) کوچیه ران به خشراوه کان ده گپ نه وه بو یارمه تی دهران

1130- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (t) قَالَ: لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ مِنْ مَكَّةَ الْمَدِينَةَ، نَدِمُوا وَلَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ، وَكَانَ الْأَنْصَارُ أَهْلَ الْأَرْضِ وَالْعَقَارِ، فَقَاسَمَهُمْ لَأَنْصَارُ عَلَيَّ أَنْ أَعْطُوهُمْ أَنْصَافَ ثِمَارِ أَمْوَالِهِمْ كُلِّ عَامٍ، وَيَكْفُونَهُمُ الْعَمَلَ الْمُنَوْتَةَ، وَكَانَتْ أُمَّ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَهِيَ تُدْعَى أُمَّ سَلِيمٍ، وَكَانَتْ أُمَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بِي طَلْحَةَ كَانَ أَخًا لِأَنْسِ لَأُمِّهِ، وَكَانَتْ أَعْطَتْ أُمَّ أَنَسِ رَسُولَ اللَّهِ (E) عِدَاقًا لَهَا، نَأْطَاهَا رَسُولُ اللَّهِ (E) أُمَّ أَيْمَنَ مَوْلَاتِهِ أُمَّ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ ابْنُ شَهَابٍ: نَأْخَبُنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (E) لَمَّا فَرَعَ مِنْ قِتَالِ أَهْلِ خَيْبَرَ، أَنْصَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ، رَدَّ الْمُهَاجِرُونَ إِلَى الْأَنْصَارِ مَنَائِحَهُمُ الَّتِي كَانُوا مَنَحُوهُمْ

بْنِ ثَمَارِهِمْ، قَالَ: فَرَدَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِلَى أُمِّي عِذَاقَهَا، وَأَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَّ أَيْمَنَ مَكَائِنَهُنَّ مِنْ حَانِطِهِ. قَالَ ابْنُ شَهَابٍ: وَكَانَ مِنْ شَأْنِ أُمِّ أَيْمَنَ أُمَّ أُسَامَةَ بْنِ يَزِيدٍ (Y): أَنَّهَا كَانَتْ وَصِيفَةً لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَكَانَتْ مِنَ الْحَبِشَةِ، فَلَمَّا لِدَلَّتْ أَمَنَةَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) بَعْدَ مَا تُوْفِيَ أَبُوهُ فَكَانَتْ أُمُّ أَيْمَنَ تَحْضُنُهُ، حَتَّى كَبِرَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَأَعْتَقَهَا، ثُمَّ أَنْكَحَهَا زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ، ثُمَّ تُوْفِيَتْ بَعْدَ مَا تُوْفِيَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِخَمْسَةِ أَشْهُرٍ. [البخاري/ الهبة/ 2487]

(انس) کوپی (مالک) (ت) ده لئی: کاتی که کوچکهران له مهککه وه هاتنه به دینه، به دهستی خالی هاتن، یارمه تیدهره کانیش خاوه نی زهوی و زار و خانوبه ره بوون، یارمه تیدهران کوچبه رانیان کرده برابه شی خویمان، له سه ره وهی که هه موو سائی نیوهی به ربوومی سامانی خوئیانیان بده نی، هه ره نه وه یان لیده ویست ئیشی تییدا بکه ن و ئاوی بده ن، دایکی (انس) کوپی (مالک) یش که ناوی (أم سلیم) بوو، دایکی (عبدالله) کوپی (طلحة) بوو، که (عبدالله) برای دایکی (انس) بوو، دایکی (انس) دارخورمایه کی خوئی دابوو به پیغه مبه ری خوا (ع)، پیغه مبه ری خوایش (ع) دارخورمایه کی دابه دایکی (ایمن) که دایکی (أسامه) کوپی (زید) ه که زوو له مائی خوئیاندا بوو، (ابن شهاب) وتی: (انس) کوپی (مالک) هه وائی پیڈام: کاتی که پیغه مبه ری خوا (ع) ئی بوویه وه له جه نگی (خیبر) و، گه پرایه وه بو مه دینه، کوچبه ران نه وه ارخورمایان ه یان گپرایه وه بو یارمه تیدهران که پیشتتر به ربوومه که یان بی به خشیبوون، پیغه مبه ری خواش (ع) دارخورمایه که ی گپرایه وه بو دایکم، ه جیگه که یدا پیغه مبه ری خوا (ع) له باغه که ی خوئی به شی دایکی (أم ایمن) ی ا، (ابن شهاب) وتی: له باسی دایکی (ایمن) وه که دایکی أسامه کوپی زیده (Y)، نه وه هه یه که له کاتی خویدا که نیزه کی (عبدالله) کوپی (عبدالمطلب) بووه، (له نه ژاد) دا خه لکی حه به شه بوو، کاتی (أمنة) پیغه مبه ری خوا (ع) ئی بوو له دوا ی مردنی باوکی، (أم ایمن) دایه نی پیغه مبه ری (ع) ده کرد، هه تا پیغه مبه ری خوا (ع) گه وره بوو ئینجا ئازادی کرد، و ماره ی کرد له زه یدی کوپی حارثة، نه ویش پینج مانگ دوا ی وه فاتی پیغه مبه ری خوا (ع) کوچی وایی کرد.

(20) رزگارکردنی مه ککه

1131. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رِيَّاحٍ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ع) - قَالَ: وَفَدَتْ وَفُودٌ إِلَى عَاوِيَةَ (ع)، وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ، فَكَانَ يَصْنَعُ بَعْضُنَا لِبَعْضِ الطَّعَامِ، فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ مِمَّا يُكْتَبَرُ أَنْ يَدْعُونَا إِلَى رَحْلِهِ، فَقُلْتُ: أَلَا أَصْنَعُ طَعَامًا فَأَدْعُوهُمْ إِلَى حَلِي؟ فَأَمَرْتُ بِطَعَامٍ يُصْنَعُ، ثُمَّ لَقَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ مِنَ الْعَشِيِّ فَقُلْتُ: الدَّعْوَةُ عِنْدِي لِلَّيْلَةِ، فَقَالَ: سَبَقْتَنِي؟ قُلْتُ: نَعَمْ، فَدَعَوْتُهُمْ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ (ع): أَلَا أَعْلَمُكُمْ حَدِيثَ مَنْ حَدِيثِكُمْ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ؟ ثُمَّ ذَكَرَ فَتَحَ مَكَّةَ، فَقَالَ: أَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) حَتَّى قَدِمَ مَكَّةَ، فَبِعِثَ الرَّئِيسَ عَلِيَّ إِحْدَى الْمُجَنَّبَتَيْنِ، وَبِعِثَ خَالِدًا عَلَى لُجَجَةِ الْخُرَى، وَبِعِثَ أَبَا عُبَيْدَةَ عَلَى الْحَسْرِ، فَأَخَذُوا بَطْنَ الْوَادِي، وَرَسُولُ اللَّهِ (ع) فِي كَتَبِيَّةٍ، قَالَ: فَنَظَرَ فَرَأَنِي، فَقَالَ: ((أَبُو هُرَيْرَةَ)). قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ: ((لَا يَأْتِينِي إِلَّا أَنْصَارِي)). زَادَ غَيْرُ شَيْبَانَ: فَقَالَ: ((اهْتَفِ لِي بِالْأَنْصَارِ)). قَالَ: فَأَطَافُوا بِهِ، وَوَبَّشَتْ قُرَيْشٌ أَوْبَاشًا لَهَا وَأَثْبَاعًا، فَقَالُوا: نَقَدِمُ نَوْلَاءَ، فَإِن كَانَ لَهُمْ شَيْءٌ كُنَّا مَعَهُمْ، وَإِن أُصِيبُوا أَعْطَيْنَا الَّذِي سَأَلْنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((تَرَوْنَ إِلَى أَوْبَاشِ قُرَيْشٍ وَأَثْبَاعِهِمْ)). ثُمَّ قَالَ بِيَدَيْهِ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْخُرَى، ثُمَّ قَالَ: ((حَتَّى تُؤَافُونِي بِالصَّفَا)). قَالَ: فَأَنْطَلَقْنَا، فَمَا شَاءَ أَحَدٌ بِنَا أَنْ يَقْتُلَ أَحَدًا إِلَّا قَتَلَهُ، وَمَا أَحَدٌ مِنْهُمْ يُوجِّهُ إِلَيْنَا شَيْئًا، قَالَ: فَجَاءَ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُبِيحَتْ خَضْرَاءُ قُرَيْشٍ، لَأُ قُرَيْشٍ بَعْدَ الْيَوْمِ. ثُمَّ قَالَ: ((مَنْ دَخَلَ دَارَ أَبِي سُفْيَانَ فَهُوَ آمِنٌ)). فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: أَمَا الرَّجُلُ نَادِرَكَتُهُ رَغْبَةٌ فِي قُرَيْتِهِ، وَرَأْفَةٌ بِعَشِيرَتِهِ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَجَاءَ الْوَحْيُ، وَكَانَ إِذَا جَاءَ الْوَحْيُ لَأُ يَحْفَى عَلَيْنَا، فَإِذَا جَاءَ فَلَيْسَ أَحَدٌ يَرْفَعُ طَرْفَهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ع) حَتَّى يَنْقُضِي الْوَحْيَ، فَلَمَّا انْقَضَى الْوَحْيُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ)). قَالُوا: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: ((قُلْتُمْ: أَمَا الرَّجُلُ فَادِرَكَتُهُ رَغْبَةٌ فِي قُرَيْتِهِ)). قَالُوا: قَدْ كَانَ ذَاكَ، قَالَ: ((كَلَّا، إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، هَاجَرْتُ لِي اللَّهُ وَإِلَيْكُمْ، وَالْمَحْيَا مَحْيَاكُمْ، وَالْمَمَاتُ مَمَاتُكُمْ)). فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَبْكُونَ يَقُولُونَ: وَاللَّهِ مَا قُلْنَا الَّذِي قُلْنَا إِلَّا الضَّنَّ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُصَدِّقَانِكُمْ وَيَعْذِرَانِكُمْ)). قَالَ: فَأَقْبَلَ النَّاسُ إِلَى دَارِ أَبِي سُفْيَانَ، وَأَغْلَقَ النَّاسُ أَبْوَابَهُمْ، قَالَ: وَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) حَتَّى أَقْبَلَ إِلَى الْحَجْرِ نَاسْتَلِمُهُ، ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ، قَالَ: فَآتَى عَلَى صَخَمٍ إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ كَأَنَّا

بَعْدُوهُ، قَالَ: وَفِي يَدِ رَسُولِ اللَّهِ (E) قَوْسٌ، وَهُوَ أَخَذُ بِسِيَةِ الْقَوْسِ، فَلَمَّا أَتَى عَلَى الصَّنَمِ جَعَلَ يَطْعُهُ فِي عَيْنِهِ، وَيَقُولُ: ((جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ)). فَلَمَّا نَزَعَ مِنْ طَوَافِهِ أَتَى الصَّفَا فَعَلَا عَلَيْهِ حَتَّى نَظَرَ إِلَى الْبَيْتِ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ، فَجَعَلَ بِحَمْدِ اللَّهِ وَيَدْعُو بِمَا شَاءَ أَنْ يَدْعُو.

(عبدالله) کوچی (ریاح) - له ابو هریره وه - ده لئی: نوینه رگه لیک له مانگی هه مه زاندا هاتن بو لای معاویه (T)، هه نندی کمان خواردنمان بو هه ندیکی ترمان دروست ده کرد، (ابو هریره) به زوری بانگی ده کردین بو مالی خوئی، منیش بتم: ئه ی بو منیش خواردنیک دروست نه کهم و بانگیان بکهم بو مالی خویم؟ نه رمانم دا خواردنیک دروست بکری، پاشان له تهنگی ئیواره دا گه یشتیم به (ابو هریره) و بتم: میوانداریه که هه مشه و لای منه، ئه ویش وتی: پیشم که وتی؟ و بتم: به لئی، ئینجا بانگه پیشم کردن، (ابو هریره) (T) وتی: ئه ی خه لکانی (انصار) نایا ناگادارتان نه کهم به سه ربوردیکی خو تان؟ پاشان باسی بزگارکردنی به ککه ی کرد و، وتی: پیغه مبه ری خوا (E) پرو به مه ککه هات تا گه یشته ئه وئی، (زیری) ناره سه ربالی له باله کانی (لای راست یان چه پی) له شکره که، (خالد) یشی ناره سه رباله که ی تری، (ابو عبیده) ی ناره سه رب ئه و جه نگا وهرانه که زری پو شیان نه پو شیبوو، ناو دۆله که یان گرت بهر، پیغه مبه ری خوایش (E) له ناو (کتیبه) یه کدا بوو، وتی: پیغه مبه ری خوا (E) سه ربوردیکی کرد و منی دی فه رمووی، (ابو هریره) و بتم: له خزمهت دام ئه ی پیغه مبه ری خوا. نه رمووی: ((جگه له یارمه تیده ران که سی نه یهت بۆلام))، پراویه کان جگه له (شیبان) ئه مه یان بۆ زیاد کردوه که پیغه مبه رب (E) فه رموویه تی: ((یارمه تیده ران بۆ بانگ بکه)) هه موو کۆبووینه وه له ده وری، له ولشه وه قوره ی شیش خه لکانیکی زوریان کۆکردبو وه له هه موو تیره کان، قوره ی شیه کان و تیان: له وانه پیش خو مان ده خه ین، ئه گه سه رکه و تنیکیان به ده ست هی نا ئه و ئی مه هه گه لیاندا ین، ئه گه سه رکه شکستیان خوارد (ئه و ئه و ه مان پی ده درئ که دا و امان کردوه) پیغه مبه ربی خوا (E) فه رمووی: ((ئه و تیره جیا جیا یانه ی قوره ی ش و شوینکه و توانیان ده بینن؟)) پاشان هه ردوو ده ستی له سه ربه که دانا و ئاماژهی بیکردن و، فه رمووی: ((تا له (صفا) پیم ده گهن)). (ابو هریره) وتی: ئی مه هه رچووین و هه رکه سی له ئی مه بیویستایه یه کئ له وان بکوژی، ده یکوشت،

هوانیش که سیکیان نه بوو شتیك بگریته ئیمه، ئینجا (أبو سفیان) هات و وتی: لهی پیغه مبهری خوا: قورهیش پیشه کهن بوون، له نه مرؤ به دواوه قورهیش نامینی، دواى نه وه پیغه مبهر (E) فهرمووی: ((ههرکس بیخته مائی أبوسفیان باریزراوه)) یارمه تیدره کهان ههندیکیان به ههندیکی تریانیان وت: نه م پیاوه آلی جولاً بؤ شاره کهی خوئی و، سوژی بزوا بؤ هوژه کهی خوئی، (أبو هریره) رتی: له و کاته دا وه حی هاته خواره وه، هه رکاتیکیش وه حی بهاتایه بؤ پیغه مبهر (E) شاره وه نه بوو له ئیمه هه رکاتی وه حی بهاتایه که سمان چاوی بهرزه ده کرده وه بؤ پیغه مبهری خوا (E) تا وه حی که کوتایی ده هات، کاتی که ره حی به که ته و او بوو ئینجا پیغه مبهری خوا (E) فهرمووی: ((ئهی کو مائی بارمه تیدهران)) وتیان: له خزمه تداين ئهی پیغه مبهری خوا (E). فهرمووی: ((ئیه و تتان: نه م پیاوه دالی بؤ شاره کهی خوئی جولاً)) وتیان: به ئی و ابوو، نه رمووی: ((نه خیر، وانیه من بهندهی خوا و پیغه مبهری نهوم کوچم کرد بؤ دی خوا و بؤ لای ئیه، ژیانم له گه ل ژیان تاندايه، مردنم له گه ل مردن تاندايه))، به له هاتنه خزمه تی ده گریان و ده یانوت: سویند به خوا نه وهی که وتو مانه ته نها په رۆشیمان بووه بؤ ره زامه ندی خوا و پیغه مبهر کهی، ئینجا پیغه مبهری خوا (E) فهرمووی: ((خوا و پیغه مبهر کهی پرواتان پیده کهن و مه عزه رتتان نیول ده کهن)). خه لکی پرویان کرده مائی (أبو سفیان)، خه لکی مه کهه هه رگاکانی خوینیان داخست، پیغه مبهری خوا (E) ده رکه وت و هات و بووی کرده بهر ده ره شه که و باوه شی پیدا کرد، له پاشان سوپا یه وه به دوری که عبه دا، هاته سه ربتیك که له ته نیشت که عبه وه بوو، بی باوه ره کهان هه یانپه رست، پیغه مبهری خوا (E) که وانیکی به ده سته وه بوو که لارییه که بی گرتبوو، هه ر که گه یشته سه ربته که ده یزه نده چا ووی یه وه و ده یفه رموو: ((حه ق مات و ناحه قی رامائی)).

کاتی له (طواف)ی که عبه بوویه وه، هات بؤ (صفا) و سه رکه وته سه ری نا که عبه ی لیوه ده رکه وت، ئینجا هه ردوو ده سستی بهرزه کرده وه و سوپاسی خوی کرد و ده پارایه وه به و شیوه یه که خوی گه وره پیی خوش بیی.

(22) فریدانی بته کانی دهوری که عبه

1132. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (t) قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ (e) مَكَّةَ، وَحَوْلَ لَكَعْبَةِ ثَلَاثَ مِائَةٍ وَسِتِّينَ نَضْبًا، فَجَعَلَ يَطْعُنُهَا بِعُودٍ كَانَ بِيَدِهِ، وَيَقُولُ: ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾ [الإسراء: 81] ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبَدِّئُ لِبَاطِلٍ وَمَا يُعِيدُهُ﴾ [سبأ: 49] زَادَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ: يَوْمَ الْفَتْحِ. [البخاري/المظالم/ 2346]

(عبدالله) کوری (مسعود) (t) دهلی: پیغهمبهر (e) چوه ناو مهککه، به هوری که عبه دا سئ سهد و شهست بت هه بوون، به داریک که به دهستیوه بوو که ورته لیدانیان و نهم نایه تهی سهره وهی ده فرموو که نهمه مانا که یه تهی: ﴿حَقُّ نَات و ناهقی تیاچوو، له راستیدا نا ححق تیا چوو﴾. ﴿هه ق هات و ناهه قی جاریکی تر سهر هه نناداته وه و دوباره نایته وه﴾ [سبأ: 49] کوره که ی (ابو ممر) دهلی: له روژی فه تحدا نهمه ی فرمووه.

(23) هیج قوره یشیه که له دوا ی فه تح به دیلی ناکورژیت

1133. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُطِيعٍ، عَنْ أَبِيهِ (t) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (e) يَقُولُ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ: ((لَا يُقْتَلُ قَرَشِيٌّ صَبْرًا بَعْدَ هَذَا الْيَوْمِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).

(عبدالله) کوری (مطیع) له باوکیه وه (t) دهلی: له روژی بزگار کردنی به ککه دا له پیغهمبهر (e) بیست ده یه فرموو: ((له نهمرو به دوا وه هه تا روژی نیامه ت هیج قوره یشیه که به دیلی ناکورژیت)).

(24) په یمان دانی دوا ی فه تح

1134. عَنْ مُجَاشِعِ بْنِ مَسْعُودِ السُّلَمِيِّ (t) قَالَ: جِئْتُ بِأَخِي أَبِي مَعْبِدٍ لِي رَسُولَ اللَّهِ (e) بَعْدَ الْفَتْحِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَايِعْهُ عَلَى الْهَجْرَةِ. قَالَ: ((قَدْ مَضَتْ الْهَجْرَةُ بِأَهْلِهَا)). قُلْتُ: فَبَايِ شَيْءٍ تَبَايِعُهُ؟ قَالَ: ((عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْجِهَادِ وَالْخَيْرِ)). قَالَ أَبُو عَثْمَانَ، يَعْنِي النَّهْدِي: فَلَقِيتُ أَبَا مَعْبِدٍ، فَأَخْبَرْتُهُ بِقَوْلِ مُجَاشِعٍ، فَقَالَ: صَدَقَ. [البخاري/المغازي/ 4045]

(مجاشح) کوری (مسعود) (t) دهلی: له دوا ی فه تح (ابو معبد) ی برام لیئا بو خرمه ته پیغهمبهری خوا (e) و عه رزم کرد: نه ی پیغهمبهری خوا، به یمانی لیوهر بگره له سهر کوچکردن فرمووی: ((سهردهمی کوچ تئ په پری و کاتی نه ما، وه خه لکه که شئی تیپه پرین)) وتم: نه ی له سهر چی په یمانی

به شی کوچکردن و جه ننگه کان (35)

ی و هرده گریت؟ فرموی: ((له سهر ئیسلامه تی و تی کو شان و چاکه کردن)) ابو
مثماني النهدي وتی: گه یشتم به (ابو معبد)، و ته که ی (مجاجع) م بو گپرایه وه،
له ویش وتی: راست ده کات.

(25) له دواى (فهتج) هوه کوچ کردن نیه به لکو جهاد و لیبرانه بو

1135. عَنْ عَائِشَةَ (y) قَالَتْ: سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ (e) عَنِ الْهَجْرَةِ فَقَالَ: ((لَا
بِحِرَّةٍ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ، وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا)).

(عائشة) ده لی: پرسیار کرا له پیغه مبهری خوا (e) له باره ی کوچ
کردنه وه، ئه ویش فرموی: ((له دواى فهتجه وه کوچکردن نیه، به لکو جهاد و
لیبران هیه، هه کات داواتان لی کرا بچن بو جهاد برؤن)).

(26) فه رماندان به چاکه کردن بو که سی کوچی له لاگران بییت

1136. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (t): أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (e) عَنِ
لُحْجَرَةٍ؟ فَقَالَ: ((وَيْحَكَ، إِنَّ شَأْنَ الْهَجْرَةِ لَشَدِيدٌ، فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ)). قَالَ: نَعَمْ،
نَالَ: ((فَهَلْ تُؤْتِي صَدَقَتَهَا)). قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: ((فَاعْمَلْ مِنْ وِرَاءِ الْبِحَارِ، فَإِنَّ اللَّهَ
مَنْ يَتْرَكَ مِنْ عَمَلِكِ شَيْئًا)). [البخاري / الزكاة / 1384]

(ابو سعید الخدری) (t) ده لی: عه ره بیکی ده شته کی له باره ی
کوچکردنه وه پرسیار ی له پیغه مبهری خوا (e) کرد،؟ فرموی: ((کوست
که وی، ئه رک ی کوچکردن سه خته، ئایا حوشرتت هیه؟)) وتی: به لی، فرموی:
(ئایا زه کاته که ی ده ده ی؟)) وتی: به لی فرموی: ((کاری چاکه بکه له ویدیو
هه ریاکانی شه وه بی - واته له هه کوی بویت - خوی گه وه هیه له خیری
کرداره کانت که م ناکاته وه)).

(27) ژیان له ده وارنشینیدا پاش کوچکردن

1137. عَنْ سَلْمَةَ بِنِ الْأَكْوَعِ (t): أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْحَجَّاجِ، فَقَالَ: يَا ابْنَ
لَأَكْوَعِ ارْتَدَدْتُ عَلَى عَقْبِكَ، تَعَرَّبْتُ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ (e) أَنْزَلَ لِي فِي
لُبْدُو. [البخاري / الفتن / 6676]

(سلمة) کوری (الأکوع) (t) ده لی: چوه ته لای (حجاج)، و (حجاج)
تویه تی: ئه ی کوری (اکوع) گه راپویته وه دۆخی جارانت، بویته وه به ده شته کی؟
تی: نه خیر، به لکو پیغه مبهری خوا (e) مؤله تی پیداو که له بیاباندا برژیم.

(28) جه نگی حنین

1138- عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبَّاسٍ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَ: قَالَ عَبَّاسٌ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ع) يَوْمَ حَنْيْنٍ، فَلَزِمْتُ أَنَا وَأَبُو سَفْيَانَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَسُولَ اللَّهِ (ع)، فَلَمْ نُفَارِقْهُ، وَرَسُولُ اللَّهِ (ع) عَلَيَّ بِغَلَّةٍ لَهُ بَيْضَاءُ، أَهْدَاهَا لَهُ نُرُوءَ بَنِي نَفَاثَةَ الْجَذَامِيِّ، فَلَمَّا التَّقَى الْمُسْلِمُونَ وَالْكَفَّارَ وَلَّى الْمُسْلِمُونَ مُدْبِرِينَ، نَطَقَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) يَرْكُضُ بِغَلَّتِهِ قَبْلَ الْكُفَّارِ، قَالَ عَبَّاسٌ: وَأَنَا أَخَذْتُ بِلِجَامِ غَلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ (ع) أَكْفَهَا إِرَادَةَ أَنْ لَا تُسْرِعَ، وَأَبُو سَفْيَانَ أَخَذَ بِرِكَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ع)، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((أَيُّ عَبَّاسٍ نَادَى أَصْحَابَ السُّمْرَةِ)). فَقَالَ عَبَّاسٌ، وَكَانَ رَجُلًا صَيِّتًا: فَقُلْتُ يَا عَلِيُّ صَوْتِي: أَيُّنَ أَصْحَابِ السُّمْرَةِ؟ قَالَ: نُوَالِلُهُ لَكَأَنَّ عَطْفَتَهُمْ حِينَ سَمِعُوا صَوْتِي عَطْفَةَ الْبَقْرِ عَلَى أَوْلَادِهَا، فَقَالُوا: يَا بَيْتِكَ، يَا لَبِيك. قَالَ: فَاقْتَتَلُوا وَالْكَفَّارَ، وَالِدَعْوَةَ فِي الْأَنْصَارِ يَقُولُونَ: يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، قَالَ: ثُمَّ قُصِرَتِ الدَّعْوَةُ عَلَى بَنِي الْحَارِثِ بْنِ لَخْرَجٍ، فَقَالُوا: يَا بَنِي الْحَارِثِ بْنِ لَخْرَجٍ يَا بَنِي الْحَارِثِ بْنِ لَخْرَجٍ، فَانظُرْ رَسُولَ اللَّهِ (ع) وَهُوَ عَلَى بَغَلَّتِهِ كَالْمُتَطَاوِلِ عَلَيْهَا إِلَى قِتَالِهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((هَذَا حِمِّي الْوَطِيسُ)). قَالَ: ثُمَّ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (ع) حَصِيَّاتِ فَرَمِي بِهِنَّ وَجُوهَ الْكُفَّارِ، ثُمَّ قَالَ: ((اْمْهَرِّمُوا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ)). قَالَ: فَذَهَبْتُ أَنْظُرُ فَإِذَا الْقِتَالُ عَلَى هَيْئَتِهِ فِيمَا أَرَى، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَمَاهُمْ بِحَصِيَّاتِهِ، فَمَا زِلْتُ أَرَى حَذْمَهُمْ كَلِيلًا، وَأَمْرَهُمْ مُدْبِرًا.

(كثير) كوری (عباس) كوری (عبدالمطلب) دهلی: (عباس) وتی: له خزمه تی پیغه مبهری خوا (ع) دا نامادهی جه نگی (حنین) بووم، من و (ابو سفیانی) کوپی (حارث) ای کوپی (عبدالمطلب) هاو پای پیغه مبهری خوا (ع) بووین و لیبی جیانه بوینه وه، پیغه مبهری خوا (ع) سواری ئیستره سیبه کهی خوئی بوو بوو، که (فرو) کوپی (نفاثة الجذامی) به دیاری پیی دابوو، هر که موسلمانانه کان و کافره کان بهیه که گه یشتن و (بهیه کدا هاتن) موسلمانانه کان پشتیان هه لکرد و سه لاتن نا له وییدا پیغه مبهری خوا (ع) ئیستره کهی غارده دا پروو به کافران، (عباس) وتی: منیش جله وی ئیستره کهی پیغه مبهری خوا (ع) گرتبوو، هر بیواشم ده کرده وه، نه مده ویست به په له بروات، (ابوسفیان) یش ناوزه نگی

نیستره که ی پیغهمبهری خوا (E) گرتبوو، پیغهمبهری خوا (E) فهرمووی: (نادهی عباس) هاوه لانی (سمره) بانگ بکه⁽¹⁾. عباس که پیاویکی دهنگ بهرز بوو دهلی: بهه موو دهنگمه وه وتم: کوان هاو لانی سمره؟ وتی: سویند به خوا هر که دهنگه که یان بیستم بایاندا یه وه هر وه ک چون مانگا باده داته وه به لای بیچوه کانیدا. به پهله وتیان: گوپرایه لتین، گوپرایه لتین، نهوان و کافره کان که وتنه شه پ کردن بانگه واز که رانی یارمه تیدهران دهیانووت: نهی کومه لی یارمه تیدهران، نهی کومه لی یارمه تیدهران، پاشان بانگه واز که چریوویه وه هسه نهوهی (حارث) کوری (خرزج) وتیان: نهی نهوهی بنی (الحارث) کوری لخرزج، نهی نهوهی (الحارث) کوری (الخرزج) پیغهمبهری خوا (E) که بهسه ر نیستره که یه وه بوو سهیری کرد وه ههنگاو بنی بو کوشتاریان، نینجا پیغهمبهری خوا (E) فهرمووی: (نهمه نهو کاتیه که ناگری شه پ کلپه ی سهندووه). پاشان پیغهمبهری خوا (E) چهند ورده بهردیکی هه لگرت و به ره و ی بئ باوه ران خستی، پاشان فهرمووی: (سویند به په روه ردگاری (محمد) نهوان شان). عباس وتی: رویشتم سهیر بکه م بینیم شه ره که هر له سه ر شیوهی خوی ماوه، سویند به خوا هر نه وه نده بوو تا پیغهمبه ر (E) ورده به رده کانی تی گرتن، نیت به رده وام ده مینسی هیز و تیژیان کول بوه و بارودوخیان بو دواوه ده چی.

1139- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الْبِرَاءِ فَقَالَ: أَكُنْتُمْ وَلِيَّتُمْ يَوْمَ حُنَيْنٍ يَا أَبَا عَمْرَةَ؟ فَقَالَ: أَشْهَدُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ (E) مَا وَلِي، وَكَأَنَّهُ انْطَلَقَ أَخْفَاءَ بِنِ النَّاسِ وَحَسْرًا، إِلَى هَذَا الْحَيِّ مِنْ هَوَازِنَ، وَهُمْ قَوْمٌ رُمَاءٌ، فَرَمَوْهُمْ بِرِشْقٍ مِنْ نَبْلِ كَأَنَّهُمْ رَجُلٌ مِنْ جِرَادٍ، فَأُنْكَشَفُوا، فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (E) وَأَبُو سَفْيَانَ بْنِ الْحَارِثِ (T) يَقُودُ بِهِ بَعْلَتَهُ، فَنَزَلَ وَدَعَا وَاسْتَنْصَرَ وَهُوَ يَقُولُ: ((أَنَا لِنَبِيِّ لَأ كَذِبٍ، أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. اللَّهُمَّ أَنْزِلْ نَصْرَكَ)). قَالَ الْبِرَاءُ: كُنَّا وَاللَّهِ ذَا أَحْمَرَ الْبَأْسِ نَنْقِي بِهِ، وَإِنَّ الشُّجَاعَ مِمَّا لِلَّذِي يُحَاذِي بِهِ، يَغْنِي النَّبِيَّ (E). [البخاري/ المغازي/ 4061]

⁽¹⁾ السمره: نهو درهخته یه که پیغهمبه ر (E) له حوده بیبه له ژیریدا بیعه الرضوانی له ناوه لانی وه رگرت.

(ابو اسحاق) دهلی: پیاویک هات بو لای (براء) وتی: ئەهی (ابو عماره) نایا نیوه بوون له روژی (حنین) دا پشتتان هه لکرد؟ ئەویش وتی: شاهیدی دهدم هه سه ر پیغه مبهری خوا (e) که ئەو پشتی هه لئه کرد، به لکو که سانی له خه لکی که کول سوک بوون و زریپوشیان نه بوو رویشتن بو ئەو تیره یه ی (هوازن)، هوانیش خه لکانیکی تیره نداد بوون، که به (لیشاو) به باقه تیریان تیده گرتن، سه ر وه ک قاچه کولله، تا دوژمن زال بوو به سه ریاندا، خه لکه که پرویان کرده پیغه مبهری خوا (e) که (ابو سفیان) کوپی (حارث) (t) نیسته ره که یی اده کیشا، ئینجا پیغه مبهری خوا (e) دابهزی و پارایه وه و داوا ی سه رکه وتی سه رکه و ده یفه رموو: ((من پیغه مبهرم، دروئیه، من روئیه ی عبدالطلب، خوایه سه رکه وتنی خو ت دابهزین)) (براء) وتی: سویند به خوا هه ر کاتی که شه ر ترس سه خت ده بوو ئیمه خو مان ده دایه په نای ئەوو نازایشان ئەو که سه بوو شان به شانی پیغه مبهر (e) بیئت.

1140. عَنْ سَلْمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (t) قَالَ: غَرَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (e) حُنَيْنًا، نَلَمًا وَاجْهَنَا الْعُدُو تَقَدَّمَتْ فَأَعْلَوْ ثَنِيَّةً، فَاسْتَقْبَلَنِي رَجُلٌ مِنَ الْعُدُو فَأَرَمِيهِ بِسَهْمٍ، نَتَوَارَى عَنِّي، فَمَا دَرَيْتُ مَا صَنَعَ، وَنَظَرْتُ إِلَى الْقَوْمِ فَإِذَا هُمْ قَدْ طَلَعُوا مِنْ ثَنِيَّةِ حَرَى، فَالْتَقَوْا هُمْ وَصَحَابَةَ النَّبِيِّ (e) فَوَلَّى صَحَابَةَ النَّبِيِّ (e)، وَأَرْجَعُ مِنْهُمْ مَا عَلَيَّ بَرْدَتَانِ، مُسْرَرًا بِإِحْدَاهُمَا مُرْتَدِيًا بِالْآخَرَى، فَاسْتَطَلَّقَ إِزَارِي، فَجَمَعْتُهُمَا جَمِيعًا، وَمَسَّرْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (e) مِنْهُمْ مَا وَهُوَ عَلَى بَغْلَتِهِ الشُّهْبَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((لَقَدْ رَأَى ابْنُ الْأَكْوَعِ فَرَعًا)). فَلَمَّا غَشَوْا رَسُولَ اللَّهِ (e) نَزَلَ مِنَ الْبَغْلَةِ، ثُمَّ قَبِضَ قَبْضَةً مِنْ تُرَابِ مِنَ الْأَرْضِ، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ بِهِ وُجُوهُهُمْ فَقَالَ: ((شَاهَتِ الْوُجُوهُ)). فَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْهُمْ إِنْسَانًا إِلَّا مَلَأَ عَيْنَيْهِ تُرَابًا بِتِلْكَ الْقَبْضَةِ، نَوَلُّوا مُدْبِرِينَ، فَهَزَمَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَقَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ (e) غَنَائِمَهُمْ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ.

(سلمة) کوپی (الاکوع) (t) دهلی: له خزمه تی پیغه مبهری خوا دا (e) جه نگی (حنین) مان کرد، کاتی رووبه رووی دوژمن بوینه وه، پیشکه وتم تا سه ریکه مه سه ر که ل، پیاوی له دوژمن هات به روومدا و تیریکم تی گرت، لیم بن بوو، نه مزانی چی به سه ر هات، ئینجا سه ریکی بی باوه رانم کرد، بینیم وا سه دم که لیکتی تره وه ده رکه وتن، ئەوان و هاوه لانی پیغه مبهر (e) گه یشتن

به‌یهک، هاوه‌لانی پیغه‌مبهر (E) رایان کرد، منیش به شکستی گه‌رامه‌وه و دوو بو‌شاکم له‌به‌ردابوو، یه‌کیکیانم کردبوه په‌شته‌مال و نه‌وی تریانم کردبوه به‌رم، نه‌وی که په‌شته‌ماله‌که‌م بوو کرایه‌وه و هه‌ردووکیانم کو‌کرده‌وه (کردنم به‌یهک) به شکستی و به‌راکردن دام به‌لای پیغه‌مبهری خوا (E) دا، نه‌ویش له‌سه‌ر ئیستره‌بو‌ره‌که‌ی بوو، پیغه‌مبهری خوا (E) فه‌رمووی: ((له‌راستییا کو‌په‌ره‌که‌ی (الاکوع) ترس و بیمی بینیه‌وه)). کاتی (بی‌باوه‌ران) نزیک که‌وتنه‌وه و ده‌وره‌ی پیغه‌مبهریان دا نه‌ویش له‌ئیستره‌که‌ی دابه‌زی و، مشتی خو‌لی له‌زه‌وی نه‌لگرت و کردی به‌روویاندا و فه‌رمووی: ((هم‌پوخساران‌ه‌ شپ‌رزونا‌شیرین)) به‌که‌سیان نه‌ما چاوی پرنه‌بوویت له‌خو‌ل، هه‌له‌هاتن و رایان کرد، خوا (U) به‌وه‌تیکی شکاندن، پیغه‌مبهری خوایش (E) ده‌ستکه‌وته‌کانی دابه‌ش کرد له‌نیوان موسلماناندا.

(29) جه‌نگی طائف

1141- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (t) قَالَ: حَاصِرَ رَسُولُ اللَّهِ (E) أَهْلَ طَائِفٍ، فَلَمْ يَنْلُ مِنْهُمْ شَيْئًا، فَقَالَ: ((إِنَّا قَافِلُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ [تَعَالَى])). قَالَ صَحَابُهُ: نَرْجِعُ وَلَمْ نَفْتَحْهُ؟ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((اغْدُوا عَلَى الْقِتَالِ)). نَعْدُوا عَلَيْهِ، فَأَصَابَهُمْ جِرَاحٌ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (E): ((إِنَّا قَافِلُونَ غَدًا)). قَالَ: نَأْجِبُهُمْ ذَلِكَ، فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (E). [البخاري/ المغازي/ 4070]

(عبدالله) کو‌پی (عمرو) (Y) ده‌لی: پیغه‌مبهری خوا (E) گه‌مارو‌ی خه‌لکی (طائف) ی دا، هیچی پی‌نه‌کردن، فه‌رمووی: ((ئیمه‌ده‌گه‌رئینه‌وه به‌ویستی خوا‌ی (بالا‌ده‌ست))). هاوه‌لانی عه‌رزیان کرد: ده‌گه‌رئینه‌وه‌و پر‌گاریشمان نه‌کرد؟ پیغه‌مبهری خوا (E) فه‌رمووی پییان: ((سبه‌ینئ بچن بو‌جه‌نگ)). بو‌سبه‌ینئ چوونه‌وه سه‌ری توشی برینداریه‌کی زور‌هاتن، پیغه‌مبهری خوا (E) نه‌رمووی پییان: ((ئیمه‌سبه‌ینئ ده‌گه‌رئینه‌وه)) نه‌مجاره‌نه‌مه‌یان پی‌خوش بوو، ئینجا پیغه‌مبهری خوا (E) پیکه‌نی.

(30) ژماره‌ی جه‌نگه‌کانی پیغه‌مبهری خوا (E)

1142- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ: أَنَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي بِالنَّاسِ، نَصَلَى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ اسْتَسْقَى، قَالَ: فَلَقِيْتُ يَوْمَئِذٍ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ، وَقَالَ: لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ غَيْرُ رَجُلٍ، أَوْ بَيْنِي وَبَيْنَهُ رَجُلٌ، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: كَمْ غَرًّا رَسُولُ اللَّهِ (E)؟

به شی کوچکردن و جهنگهکان (35)

نَالَ: تَسَعَ عَشْرَةَ [غزوة]. فَقُلْتُ: كَمْ غَزَوْتَ أُنْتَ مَعَهُ؟ قَالَ: سَعَعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً،
نَالَ: فَقُلْتُ: فَمَا أَوْلُ غَزْوَةٍ غَزَاهَا؟ قَالَ: ذَاتَ الْعُسَيْرِ أَوْ الْعَشِيرِ. [بخاري/
لاستسقاء/ 976. المغازي/ 3733]

(أبو أسحاق) دهلی: (عبدالله) کوپی (یزید) پویشت نویره بارانه بکات بو
خه لکی، دوو پکات نویره کرد و له پاشان دووعای باران بارینی کرد، دهلی: نهو
پویره گهیشتم به (زیدی) کوپی (أرقم)، جگه له پیاوی کهسی تر نه بوو له
نیوانماندا، یان نیوان من و نهو پیاویک بوو، پیم وت: ئایا پیغه مبهری خوا (e)
چهند جهنگی کردوه؟ وتی: نۆزده جهنگ، منیش وتم: نهی تو چهند جهنگت
کردوه له خزمهتیدا؟ وتی: حه قده جهنگ، نه مجا وتم: یه کهم جهنگ که کردی
کام جهنگ بوو؟ وتی: ذات العسیر یان (العشیر).

1143 مکرر - عَنْ بَرِيدَةَ (t) قَالَ: غَزَا رَسُولُ اللَّهِ (e) تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً،
نَاتَلَّ فِي ثَمَانٍ مِنْهُنَّ. [بخاري/ المغازي/ 4203]

(بریده) (t) دهلی: پیغه مبهری خوا (e) بو نۆزده جهنگ چوو، له
هشتیاندا که توه ته جهنگه وه.

له بلاو کراوه کانی مالپه پری ئیمان وهن

www.iman1.com

هه میشته له گه لمان بن بو نوویبو و نه وهی ئیمان

imanonekurd@yahoo.com

